

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

F. LAVRENTIVS SVRIVS LECTORI.

AD calcem vitæ huius beati Remigij ab Hincmaro conscriptæ, quædam deerant in exemplaribus MS. quæ nos habuimus: quæ cum postea ab alijs accepissem, animadverti nihil habere historicum, sed pleraque penè ad verbum descripta ex Gregorio Romano Pontifice, eius nominis primo, itemq; Hilario Picta uorum Episcopo, alijsq; patribus. Itaq; omittenda putavi, nè Tomi huius moles nimium excreceret.

DE S. PONTIANO MARTYRE, EX LI-

BRIS PERANTIQUIS MANUSCRIPTIS. EX

hac historia petita sunt, quæ in antiquissimis Martyrologijs leguntur. Stylum aliquot locis nonnihil mutauimus in gratiam lectoris.

IMPORIBVS Antonini Imperatoris excitata est persecutio in Christianos, vt cõpellerentur idolis immolare. Insidabantur autem infideles fidelibus, & Christianorum nomen haud secus, atquè inquinamentum quoddam, abominabantur. Porrò iubente Antonino Imperatore, Fabianus quidam ad urbem Spoletanam profectus est, vt eius loci Christianos ad idolorum culturam adigeret. Is ergò cum eò peruenisset, sedit pro tribunali, omnemque ad se populum conuocari iussit. Qui cum aduenisset, his verbis allocutus est: Pijssimus Imperator Antoninus ablegauit me ad hanc urbem, vt, si quis eius præceptis nolit obtemperare, capitali sententia puniatur. Itaque multi de populo ei consentientes, idolis sacrificarunt: multi verò in fide Domini nostri Iesu Christi permanentes, multas tolerauerunt afflictiones & tribulationes, vt, animas suas Domino per martyrium consecrarent. Impius nanque iudex Fabianus Christianos multis modis persecutus est.

Erat tunc temporis quidam Pontianus nomine, in Dei timore firmus & stabilis, qui noluit idolis offerre sacrificium. Iussu igitur Fabiani à satellitibus eius comprehensus est, & ad illius tribunal adductus. Cui sic ait Fabianus: Quis vocaris? Respondit Pontianus: A parentibus quidem meis nomen mihi Pontiani impositum est: sed ego aliud maius & præclarus habeo, nempe Christiani. Dixit ad eum Fabianus: Iuuenis benè nate, abijce animi tui incredulitatem. Error enim te inuasit, quo fit, vt derelinquas pijssimos deos nostros, & colas hominem, quem Iudæi persecuti sunt de ciuitate in ciuitatem, & tandem cruci affixerunt, qui te adiuuare non valebit. Accede ergò, & adora misericordes deos, & noli seduci hominum maleficis artibus: quia Deus tuus, in quem tu credis, non poterit te liberare è manibus meis. At sanctus Pontianus in illum respiciens, ait: Non poteris me seducere impuris sermonibus tuis: neque Imperator tuus me abstrahere valebit à Domino meo Iesu Christo, vt adorem idola furda & muta, quæ non possunt liberare cultores suos.

Tunc iratus Fabianus iudex, sanctum Pontianum vestibus nudatum, iussit virgis cedi, nec cessari à verberibus, donè sanguis eius largiter in terram diffuisset. Cum autem huic operi instarent ministri, sanctus Pontianus dixit iudici: Horribilis vultu, & abominabilis cum dijs tuis, non te pudet tui, cum cernas me non sentire poenas, quas mihi inferri voluisti? Credo enim in Dominum meum Iesum Christum, quòd ille te pudefaciet, quemadmodum solet confundere patrem tuum diabolum. Iratus Fabianus, præcepit vt super prunas nudis plantis ingredi cogeretur. At sanctus Pontianus signum Christi in fronte sibi fecit, & super arduos carbonis nudis pedibus ambulauit, dicens ad iudicem: Ecce ego in nomine Domini mei Iesu Christi nudis plantis arduos calco carbones: tu quoquè, si ausus es, mitte manum tuam in aquam calidam in nomine Iouis tui, & vide num te seruare possit illæsum. Tunc Fabianus ira inflammatus, iussit eum suspendi in eculeum. Vbi cum à carnificibus torqueretur, illi viribus destituti, clamare cœperunt: Væ nobis, quia nos maiori afficimur cruciату, quàm iste.

Manus

14. JANUAR.
Alij habent
euj9 Janu.

Pontianus
comprehēditur.

Constantia
martyris.

Virgis ca-
ditur.

Signū cruce
sibi im-
primit.

Torquetur
in eculeo.

Manus nostræ iam elanguerunt, & vnci fracti sunt, nihilque possumus efficere. Tum verò impius iudex præcepit, vt in ima carceris conijceretur. Venerunt autem ad eum omnes religiosi, confirmabantque animum eius, vt in agone martyrij constantem se exhiberet.

Audiens hoc impius Fabianus, iussit eum è carcere educi, & adduci in amphitheatrum, duosque leones sauos in eum dimitti, vt ossa eius comminuerent. Bestijs autem corrixantibus, sanctus Pontianus ita Dominum orauit: Domine Iesu Christe, salua me de ore leonum, vt enarrem nomen tuum fratribus meis. Et cum orationem complisset, venerunt ad eum leones rugientes, illoque viso, ad eum sunt mansuefacti, vt demissis certuicibus beatum Pontianum adorarent. Quod cum vidisset omnis populus, exclamauit voce magna, dicens: Verè magnus est Deus Christianorum: dimittatur sanctus Dei. At Fabianus cernens in populo seditionem oriri, iussit eum iterum in carcerem retrudi, & ibi duodecim dies sine cibo potuque relinquere, vt fame confectus, spiritum exhalaret. Sed cum ille in carcerem inclusus esset, circa noctis medium angelus Domini apparuit ei in imo carcere, cibum caelestem adferens, eumque confortans his verbis: Forti animo esto. Elapsis indè diebus duodecim, venerunt ministri vt tollerent corpus eius: putabant enim famis nimietate iam extinctum eum esse. Et ecce inueniunt illum psallentem atque dicentem: In Domino confido: non timebo quid faciat mihi homo. Renunciauerunt ergo Fabiano, quòd nihil mali passus esset Pontianus.

Psal. 55.

Plumbo liquefacto perfundit.

Præses ergo Fabianus è carcere produci eum mandat, plumboque liquefacto dorsum eius perfundi. Ministri his auditis, æneum adferunt cacabum, plumbumque feruenter liquefaciunt. Deindè annunciant præsidem paratum esse supplicium: Tum ille iussit sanctum virum in lecto ferreo extendi, plumboque feruente perfundi, vt perterritus poenæ acerbitate, dijs sacrificaret. Itaque ministri arrepto æneo cacabo, infuderunt plumbum in dorsum martyris: sed sicut enata aqua in marmore, ita de eius dorso plumbum enatauit. dixitque sanctus martyr ad Præsidem: Ecce Deus meus ex omnibus supplicijs tuis me eruit, & necdum erubescis: Fabianus respondit: Audi me Pontiane, & sacrificia dijs, & serua animam tuam. Sanctus Pontianus dixit: Obmutesce infelix, & noli auribus meis hanc iniuriam irrogare: quoniam dii tui dæmonia sunt surda & muta, quæ te non possunt adiuuare.

Capite plectitur.

Audiens hæc Fabianus iudex, ira feruescens, ita dixit: Contemptor deorum Pontianus, qui dijs sacrificare noluit, spiculatori tradatur, & caput eius amputetur. Quo dicto, adduxerunt eum vt decollaretur. Ille verò positus humi genibus, sanctas preces obtulit Domino, dicens: Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me ad hanc horam perduxisti, vt per agonem passionis diabolum confunderem in tuo sancto nomine: & nunc Domine suscipe spiritum meum in pace. His dictis, percussit eum spiculator, & sanctus martyr consummauit agonem suum decimonono Calendas Februarias. Porrò Christiani noctu abstulerunt corpus eius à ponte sanguinario, & sepelièrunt eum in pace non longè à muro vrbs Spoleranæ, in fundo qui appellatur Lucianus. Sepultus verò est 15. Calendas Februarij, dederuntque omnes gloriam Deo, qui vincit inimicos, & coronat sanctos suos. Ipsi honor & gloria in secula, Amen.

PROLOGVS BEDAE IN VITAM S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS.

FELICISSIMUM beati Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ ciuitate, Domino adiuuante, promeruit, Paulinus eiusdem ciuitatis Episcopus versibus hexametris pulcherrimè ac plenissimè descripsit: qui quia metricis potius, quàm simplicibus habiles sunt lectoribus, placuit nobis, ob plurimorum vtilitatem, eandem sancti Confessoris historiam planioribus dilucidare sermonibus, eiusque imitari industriam, qui martyrium beati Cassiani de metrico opere Prudentij, in commune apertumque omnibus eloquium transtulit.

Quere Tomo 4.

VITA

VITA S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS, AVTHORE VENERABILI BEDA presbytero.

313

LITVR Felix natus est in Nola quidem Campaniæ, sed ^{14. JANUAR. Patria & pater Felicis.} patre Syro, nomine Hermia, qui de Oriente Nolam veniens, ibidemque quasi indigena inhabitans, genuit filiū Felicem: ei que defunctus reliquit hereditatem substantiæ locupletis, cui tamen ipse promissæ in cælestibus hereditatis dona præposuit. Habuit autem & fratrem cognomine sui ^{Hermias frater eius.} patris, id est, Hermiam, cum quo patrimonium divideret terrenum. Qui longè à Felicis moribus agens, atque ideo felicitate indignus perpetua effectus est. Nam terrena solummodo bona diligere studuit, & Cæsaris potiùs, quàm Christi, esse miles elegit. At contrà Felix, nominis sui mysterium factis exequens, mox à puero se diuino famulatu subiecit, & crescente gratia virtutum, primò Lectoris officium in Ecclesia suscepit, ac post ad Exorcistæ gradum prouectus, immundos ex obsessis corporibus spiritus eijcere coepit. Cumque & in hoc ^{Felix fit presbyter.} ministerio virtutibus clarus extitisset, non mora, condignum meritis Presbyterij gradum subiit: nec minor gradu, mente & opere remansit, sicut etiam adueniens tentationum turbo probauit.

Nam tempore eodem exorta infidelium persecutio, graui Ecclesiam certamine pulsauit: nec tamen portæ mortis, portas filiæ Sion, vt non nunciarent laudem sui creatoris, auertere potuerunt. Cumque magistri authoresque perfidiæ primum suæ vesaniæ confictum contra ipsos veritatis ac fidei Dominicæ magistros intendissent, primosque episcopos vel presbyteros ecclesiarum, ad terrorem minorum, aut morti tradere, aut ad negadam fidem cogere conspirassent: factum est, vt ministri erroris & infestis furoris, Nolam quoque peruenientes, episcopum vrbs illius, nomine Maximum, virum ^{Maximum Nolæ Episcopus. Matth. 10.} doctrina, pietate atque ætate venerabilem, ad tormenta quærerent. Quod ille animaduertens, memor Domini præcepti, quo dictum est, Cum vos persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam: petit ad tempus secessum loci remotioris, relicto ad tuitionem ciuitatis Felice presbytero, quem filij loco complectebatur, atque heredem suæ sedis accipere desiderabat. At persecutores vbi episcopum inuenire nequiuerunt, nihil morati, manus in Felicem mittere contendunt, cumque primùm quasi maximam post episcopum vrbs arcem, à constantia famosa suæ virtutis deijcere, vel blandiendo promissis, vel poenis terrendo satagunt. Compræhensus ergò Felix ab aduersarijs furentibus, sed ipse multùm de interna spiritus sancti consolatione confusus, mittitur in carcerem tenebrosam: vbi manus simul & collum ferrea vincula stringunt, neruo pedes ardeantur, Fragmenta quoque testarum subter eum sternebantur, nè inter horrorem & frigora longè noctis ligatus, vel somnum vel requiem capere aliquam, continuo horum acumine punctus, sineretur.

Interea Episcopus, qui ad montium latibula hostem fugiendo secesserat, & ipse non ^{Episcopi afflictio.} minore martyrii passione gerebat, quàm si ferro vincus, aut testis superpositus, vel flammis esset vrendus. Vrebat nanque animum illius cura maxima sui gregis, vrebat & corpus fames, vnà cum gelidæ rigore hyemis: qui inter spineta sine tecto & alimento iacens, noctem vnà cum die peruigil, sollicitis continuabat in precibus. Nec difficile membra senilia, & longis exhausta ieiunijs, tanta vis malorum comprimens, vel ad mortem vsque coëgit. Sed vt superna pietas apertissimè, quanta sui cura vir ille dignus esset, ostenderet, mittitur è cælo angelus, qui beatum Felicem confessorum vinculis exemptum, ad quarendum recreandumque ac domi reuocandum antistitem ^{Angelus Felicem vinculis absoluit.} oculis venire præciperet. Erant autem plures eodem in carcere clausi: sed angelus adueniens, soli Felici, qui pietatis gratia vincus erat, apparuit, luce splendens corusca, & ipsam quoque domum gratia lucis adimplens: cuius voce simul & luce Felix motus intremuit, ac primùm quidem se somnij imagine illudi putauit. At angelus surgere illum, & se sequi exeundo præcepit. Qui stupens ad imperium iubentis, causabatur se exire non posse, quia & vinculis, & claustro carceris, & custodum diligentia teneretur.

D d Porro

Porro angelus iterata voce surgere illum properè, nihil obstantibus vinculis, iussit? & dicto citius catenæ de manibus & collo eius, compedesque cecidere de pedibus. Eduxit autem illum foràs miro rerum ordine, aperta sibi quidem ianua carceris, sed carceris clausa? ita vt per ipsos custodes, quibus clauderetur, ignaros rerum iter agerent, ipso angelo instar columnæ Mosaicæ, & ducatum Felici & lumen, vsquedum hostium manus euaderet, præsentia suæ fulgore præbente. Vt autem peruenit beatus Felix confessor ad locum deserti, quod episcopus secesserat, inuenit eum ægra suspiria tenui flatu trahentem. Et quidem gauisus, quod eum viuentem inuenerit? contristatus verò est multum, quod inuentum morti proximum vidit. Itaque complexatus & osculatus est patrem? cœpitque tentare, si fortè crebro anhelitu sui oris, & sui fotu corporis aliquid caloris posset gelidis eius artubus adferre. Cùm verò diu laborans, neque clamando, neque tangendo aliquid sensus vitalis in eius posset vel animo excitare vel corpore, sed neque ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabescentem recrearet, haberet? tandem inuento salubri consilio, flecit genua sua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, suppliciter obsecrās, vt ipse cœlitus eum iuaret, quò ministerium pietatis, quod iussus erat, erga patrem suum explere valeret. Nec mora? exauditus vidit pendentem vicinis in sentibus vnam, & illius esse munus agnouit? qui naturarum conditor atque author omnium, & aquam de petra produxit arida, & ipsam eum voluit in vinum conuertit. Lætatusque multum hoc munere diuinæ pietatis, tulit racemum, atque ad os episcopi morientis admouit. Sed quia ille stricis dentibus instar mortui, vtpotè omni sensu & cordis & animæ carens, oblatum sibi gustum prorsus accipere nesciebat? tandem sanctus presbyter Felix, felici manu suarum lactamine aperuit arida eius labia, & sic ori eius, resoluta vna, quantum potuit succi salutaris infudit. Quo gustato, mox pater sensum & animam recepit & corporis? aperiuntur deinde oculi, linguaque, quæ siccis hærebat faucibus, ad loquendum soluta est. Et vbi plenè reuiuiscens, Felicem esse, qui ad se quæredum venisset, agnouit, paterna illum pietate complexus, & quærè tam serò veniret, conquestus est; Vbi, inquires, tam diu demoratus es fili? Nam te iam dudum Dominus ad me venturum promiserat.

Vides autem, quia & si fragilitate victus corporis, ad horam cessi, solidam tamen animi fidelis constantiam seruauit, sicut etiam loci huius, ad quem successi, status indicat. Poteram quidem ad vicum aliquem, siue aliam urbem, vbi ab hostibus essem tutus, intrare; si mihi vilis fides, & cara hæc vita fuisset. Nunc autè cuncta hominum refugia declinans, ad deserta verò montium confugiens, diuinæ tantum me gratiæ tuitionique credidi, vt videlicet me ipse quocunque modo vel ordine vellet, aut in hac vita conseruaret, aut in futuram transferret. Neque verò me spes, quæ in Deum erat, fecellit, sicut tuo manifestè probatur aduentu, per quem ab ipso, vt ita dixerim, limine mortis sum reuocatus ad vitam. Vnde, nate mi, complere festinus ceptum pietatis opus curato, & impositum me humeris tuis, domum reportare satage. Quibus dictis, Felix celerrimè quod iubebatur expleuit, reuocatumque humeris antistitem, suam ad domum retulit, quam vnica seruabat anus.

Intantum autem antistes venerabilis à mundi erat rebus alienatus, vt illi de omni turba domus & summa census, anus vna superesset. Pulsatis ergò foribus, hanc suscitauit Felix, surgenti que ac ianuam aperienti dedit & commendauit episcopum. Tunc episcopus pro impenso sibi officio pietatis, beato Felici debitam gratiarum retulit actionem, & imposita capiti eius dextera, paterna illum benedictione donauit. Qui egressus inde, paucis diebus & ipse in domo sua, donec persecutionis turbo cessaret, delituit. Quod dum fieret, deseruit latebram, & lætantibus de suo aduentu ciulbus, sese lætum reddidit, ac per omnia digrediens, solabatur & confortabat verbo exhortationis animos singulorum, qui acerbitate præmissæ tempestatis non modicum fuerant conturbati. Nec solum verò verbo, sed & suo illos docebat exemplo & prospera mundi & aduersa despicere, sola æternæ patriæ gaudia quærere, solam superni iudicis iram formidare. Rursùm mora persecutione, quæritur Felix, veniunt que hostes vsque ad habitaculum eius, illum ocyus rapere ac morti tradere sitientes, qui tum fortè ab ædibus suis absens, in medio ciuitatis cum amicis consistebat, & more sibi solito verbum fidei circumstantibus turbis prædicabat. Quem eo loci esse audientes aduersarij, mox stricis gladijs accurrunt, sed peruenientes ad eum, mutato diuina prouisione aut vultu ipsius, aut corde illo.

Felici ergo
episcopum
charitas

Num. 20.
Iohan. 2.

Episcopus
penè exanimis
redit
ad se.

Portatur
à Felice do-
mum.

Felix lati-
tat in do-
mo sua.

Noua per-
secutio.

de illorum, nequaquam eum, quem optimè nouerant, agnoscere valebant. Interrogantibus ergò ipsum, ubi esset Felix, intellexit vir prudentissimus diuinitus actum esse, nè eum agnoscerent, ridensque inquirentibus. Nescio, inquit, Felicem, quem queritis, nec prorsus fefellit: nemo enim seipsum facie nouit. Qui statim relinquentes eum, diuerterunt aliò, & quos fortè obuios habebant, interrogabant ubi esset Felix? è quibus vnus, prorsus causæ ignarus, & furere eos credens, cœpit obiurgare eos dementiæ, qui præsentem non possent agnoscere eum, cum quo loquebantur: pariterque eis quò discederet ille, quem querebant, ostendit. Qui grauiùs furentes, statim vestigia beati Felicis insequuntur. At ille appropinquantibus eis, admonitus tumultu præcurrentis ciuitatis, & clamoribus attoniti aduentu hostium vulgi, secessit locum in secretiorem, qui nil quidem munimenti firmioris habens, semirutum tantum muri erat fragmine præseptus. Sed mox ut virum Dei recepit, miro eum diuinæ manûs est opere tutatus. Repentino enim rudere concreuit ibidem agger, qui eundem locum præcluderet: sed & aranea diuino nutu, cui omnis creatura deseruit, confestim nutantes ipso in loco telas suspendit. Quò cum peruenissent, obstupuerunt hostes, & pressò gradu, loquebantur mutuo, dicentes: Nonne stultum est nos huc hominem quærendo ingredi, cum liquidò appareat neminem hîc præiisse? quia si quisquam intrâisset, nequaquam hîc aranearum fila integra remanerent, quæ etiam muscæ perumpentes minime, nonnunquam scindere solent. Constat ergò quia qui huc secessisse Felicem dixit, astu fecit, ut nos ab eius inuentione longius abstraheret. Ergò recedamus, ac omittamus hîc hominis latebras scrutari, ubi ipsa loci facies neminem intrâsse præmonstrat. Sic delusi, discedunt properè frementes, & non minus, quam in Felicem, rabida mente frendentes in eum, qui se in loca talia suis dolis induxerat.

Felicem nõ agnoscunt persecutores.

Nota miraculum.

Si Christus pro nobis, quis contra nos? Psal. 22.

Psal. 30.

Vbi multa claruit sapientia pij conditoris ac protectoris nõstri. Certè nonnunquam muri vrbium altissimi ac munitissimi, ciues suos obsidentibus aduersarijs produnt magis, quam liberant: & humilem Christus famulum suum à persequentibus armatis hostibus, tremulis aranearum cassibus, nè inueniri vel capi possent, abscondit. Verè, ut venerabilis pater Paulinus de his loquens ait, ubicunquè Christus adest nobis, & aranea murus fiet: at cui Christus abest, & murus aranea fiet. Discesserunt ergò, incubente iam vespera, hostes, & Felix, illis abeuntibus, liberiùs alias petit latebras, gaudens de adiutorio diuinæ protectionis, secumque decantans; Nam etsi ambulem in medio vmbre mortis, non timebo mala; quoniam tu mecum es. Die autem factò, secessit in locum inter ipsa edificiorum tecta secretiorem, ubi sex mensibus continuis ab hominum quidem notitia omnium segregatus, sed diuinæ gratiæ præsentia fruitus, manebat absconditus, videlicet iuxta vocem Psalmistæ, in abscondito vultus eius à conturbatione hominum: qui etiam miro illum atque hominibus inusitato ordine tanto temporis spatio paut.

Manebat nanque in vicinis ædibus quædam mulier Deo deuota, cuius ministerio nescientis scientiæ ipse, qui est totius scientiæ fons & origo, Dominus utebatur. Coquebat enim panes mulier, coquebat alias escas in cibaria domûs suæ, & facta in excessu mentis, eo loco inferebat has, ubi Felix confessor latebat, ubique sumendas illi ponere, ita ut neque huc se intrâsse, neque redisse vnquam scire posset: sed præparatas escas domi se posuisse credens, ita semper abibat, ponendæ memor, & mox positiæ immemor escæ. Et sic beatum Felicem ferunt sex, ut dixi, mensibus in iisdem latebris obscuri & angusti tecti mansisse, ab humana quidem societate sciunctum, sed nunquam ciuium supernorum præsentia desertum: & parco nimirum victu, sed calitùs ministrato, vitam duxisse felicem: quo tempore perhibetur etiam diuinæ colloquutionis dono sæpiùs dignus fuisse habitus. Erat autem iisdem, in quibus morabatur, habitaculis cisterna vetus, de qua ipse in primis pauperem potum hauriebat: sed hæc cum nimio æstatis esset siccata calore, non tamen beato confessori, vnde viueret, defuit. Etenim pius conditor ac prouisor salutis nostræ, qui quondam sicco aère cætero, vnum solummodò vellus habebat, occulti roris gratiam, qua sitiens recrearetur, ministravit.

Insigne miraculum.

Iudic. 6. Item aliud.

Completo autem hoc tempore, admonitus est oraculo diuino procedere de latebris: sed quòd iam persecutionis turbo pertransisset. Qui ut repentinus apparuit in publico, gratissimè ab omnibus, quasi à paradiso veniens, susceptus est. Cœpit autem ex

tempore fidem confirmare omnium, quæ fœuitia tempeſtatis erat non minimùm conuulſa. Interea Deo dilectus antistes Maximus, longa prouectus ætate, diem clauſit vltimum? nec mora, Felix in epiſcopatu omnium iudicio eligitur, qui & confessor exiſtens inuictiſſimus, & doctor ſuauiſſimus, quæque bona ore docebat, ipſe cuncta opere complèſſet. Verùm Felix, vt etiam humilitatis quantam in corde haberet ſublimitatem, inſinuaret, verecunda ſe voce, nè hunc gradum ſuſcipere deberet, excuſauit, dicens conſbyterum ſuum Quintum, multo digniùs honorem præfati gradus poſſe ſubire; eò quòd is ſeptem diebus antè, quàm ipſe, ad ordinem præbyterij fuiſſet promotus. Quod ità, vt poſtulabat, expletum eſt? ſuſceptumque epiſcopatùs officium ità idem Quintus adminiſtrauit, vt humiliter beatiſſimo confessori ſubmiſſus, illum pro ſe ſermonem ad populum facere iuberet? & ipſe plebem officio? Felix doctrina regeret.

S. Felix reſcuſat Epiſcopatum.

Amator voluntariæ paupertatis.

1. Cor. 6.

Eius veſtitus.

Miraculum poſt obitum S. Felicitis.

Luc. 11. Pſal. 9.

Qui videlicet Felix, cum conſtantia conſſionis & virtute humilitatis, etiam ſumus voluntariæ paupertatis amator extitit? Poſſederat nanque ex paterna hæreditate prædia multa, domosque ac diuitias plurimas? ſed tempore perſecutionis proſcriptus, cuncta amiſerat. At verò pace eccleſiæ reddita, cum poſſet iura ſua repetere, nequaquam vltra volebat? ſed amicis ſuadentibus, vt debita ſibi iura reciperet, quæ recepta cum ſœnore magnæ mercedis diſpergere ac dare pauperibus poſſet? nullatenùs id facere conſentiens, forti ſententia ſuggeſtiones eorum repellebat, dicens; Omnia mihi licent? ſed non omnia expediunt. Abſit enim, vt res, quas cauſa conſſionis perdiſi, repetam? abſit, vt terrenas opes, quas cæleſtium bonorum contemplatione ſemel contempſi, quaſi hæc minùs ſola ſufficiant, vlla ratione repoſcam? quin potiùs pauper ſpiritu ſequar Ieſum, quòd opulentiùs regni cælorum dona percipiam? nec diſſidendum quin ille, qui me & vinculis tenebrisque diri carceris eripuit, & ab hominibus ſecretum tanto tempore pauit? etiam cætero vitæ meæ ſpatio iactantem in ſe cogitatum meum enutriet. Hunc retinens animum beatus confessor? tria tantum iugera ruris modici, & hæc conuulſa? & vnum hortulum proprii iuris, vnde viuere, habuit. Sed & vtraque, ne vno quidem famulo adiutus, propria manu coluit? fructum autem eiufdem ſuæ meſſis vel hortuli adultum, cum pauperibus ſemper communicare gaudebat. Eandem autem & in habitu parſimoniam vir beatiſſimus ſequebatur, ità vt ſimplici tantum veſtimento, & quod nunquam vel ſibi ſufficeret, eſſet contentus? ſi quid verò ſuperceſſet, pauperibus erogaret? & ſi forte aliunde contingeret, vt geminum haberet indumentum, mox nudum meliore reſouit.

Tali ergò viuens pietate, vir & nomine & merito Felix, plenus dierum atque operum bonorum deſunctus eſt, ac viam patrum ſecutus, æterna eſt receptus in gloria? ſicut etiam ſigna, quæ in eccleſia, in qua ſepultus eſt, ſunt facta per plura, teſtatur. Erat enim ibi quidam ruſticus, pauper rebus, ſed fide integer? qui anguſtam pauperiem duorum ſolummodò bouum poſſeſſione ſuſtentabat, vel ipſe videlicet his vtens, vel vicinis vtendos paſta mercede commodans? quos cum multa inops cura diligeret atque ſeruaret, quadam nocte furto ablatoſ perdiſit. At manè factò cum eos furatoſ certiffimè comperiffet, amiſſa omni ſpe ſuæ quaſitionis vel inuentionis, petiſ rapido curſu eccleſiam ſancti Felicitis? ibidemque adueniens, ante fores domùs ſanctæ proſternitur, fixoque in terram vultu, implorat & obſecrat ſanctum Felicem reddere ſibi boues quos perdiſerat, teſtatur multum cum lachrymis, nunquam ſe inde, niſi boues receperit, exiturum. Quod cum die toto voce quidem ruſtica, ſed fideliffima mente feciffet? ſuperueniente veſpera eiectus eſt violentia turbæ, & ſacris propulſatus ab ædibus, venit ad ſuam domum, nec omittit continuis in lamentis noctem ducere per uigilem. Verùm quia omnis qui petiſ, accipit? & qui quaerit, inuenit, & pulſanti aperietur? & ſicut Pſalmiſta ait, deſiderium pauperum exaudiuit Dominus? medio noctis tempore, cum cæteris hominibus quieſcentibus, ac rebus omnibus quietis, ipſe ſolus, excitâte ſe ſuo dolore ac paupertate peruigil iaceret, mirum dictum, contigit venire ſubito ad eius oſtium boues, quos quaerebat? diuino videlicet nutu, & prædonibus erepti, & ad domum domini per loca auia inter tenebras noctis erroreſque reuocati, pulſanteſque, cornibus oſtia eius, in quo manebat, tugurij, iam ſeſe adueniſſe ſignabant. Sed ille multum tremens, non iam boues ſuos, ſed fures ſibi ruſſus ad eſſe credens, diutiùs fores aperire tardauit? donec iidem boues, quaſi cauſam tardantis domini intelligentes, per mugitus quoque emiſſos, ſe eſſe, qui ad oſtia domeſtica pulſarent, demonſtrarent. Receptis autem bubus, ruſticus non ruſticè, ſed doctè ac fide-

ac fideliter agens, festinauit primo mane debitas redditori suo gratias rependere. Afsumens enim secum boues, venit ad ecclesiam sancti Felicis, omnibus & illò iter facientibus, & ibidem perueniens, beneficia quæ à sancto percepisset, lætabunda voce replians & ostendens. Et quia multum plorans, vel inquirendo suos boues, vel in recipiendo præ gaudio, oculorum quoque aciem non minimum læserat, & huius detrimenti solatium à beato Felice quærens accepit: sicque domum redijt, duplici gratiæ cælestis munere lætatus.

Aliud miraculum.

Cumque in honorem eiusdem beati confessoris augustior ecclesia edificaretur, erant in proximo ipsius ecclesiæ duo rustica edificia, importuna situ, simul & deformia visu, quæ omne decus ecclesiæ non parum sua obscuritate fœdabant. Volens autem venerabilis ac Deo dilectus antistes Paulinus tolli hæc edificia, & emundari loca, in quibus sita erant, postulabat eos, ad quorum possessionem pertinebant, hanc beato Felici præbere reuerentiam, vt ad illustrandum quæ locum ecclesiæ eius, priuata sua tecta paterentur auferri. At illi preces eius rustica obstinatione spernentes, magis se animas dare, quam suas possessiones relinquere posse dicebant. Cumque episcopum taderet rusticos rixa vincere, victi sunt potentia manûs diuinæ. Nam nocte quadam quiescentibus cunctis, subitus ignis ex vna cellarum earundem exorians, vicina paulatim edificia petere cepit, ita vt magis magisque suis incrementis adactus, & propè & longè posita habitacula cuncta consumpturus esse videretur. Tunc tantis excitati fragoribus & globis ignium, ciues accurrerunt, vt vel incendium, si possent, omnes aquam fundendo restingerent, vel de suis singuli domibus quæcunq; possent igni præripientes auferrent. Cumq; se nil valere posse conspicerent, cœperunt querere diuinum, vbi humanum cessabat, auxilium. Aduolant ergo, duce episcopo, ad ecclesiam sancti Felicis, stantque genua, supernæ auxilia protectionis implorantes, diuertuntq; inde ad ecclesiam beatorum Apostolorum, quæ continua erat ecclesiæ beati Felicis, & inde per intercessionem apostolicam cælestis præsidij dona flagitantes. Vbi postquam oratum est, redijt domum episcopus, sumptamque de ligno Dominicæ crucis non grandem astulam, misit in medium incendiij furentis, statimque immensa illa volumina flammarum, quæ tanta virorum manus aquas spargendo extinguerè nequiebat, ipse lignum addendo restrinxit. Tanta etenim sanctæ crucis erat virtus, vt sese natura relinqueret, & ignis, qui omnia solet ligna vorare, ipse ligno Dominicæ passionis velut exustus absumeretur. Vbi verò tempestas tanta sopita est, & mane redeunte, ciues dira noctis opera considerare venerunt, credentes se non parua tantis incendijs damna esse perperos, inuentum est nihil prorsus exustum, nisi quod debebat exuri. Ex illis etenim domibus duabus, de quibus prædiximus, quas & homines consumere atque auferre disposuerunt, vnam flammis absumptam videbant. Quo facto, multum erubuit rusticus ille, qui sua tecta contra decorem sanctorum adificiorum stolidam obstinatione defenderat, cernens se inuitum nulla mercede perdidisse, quæ in gratiam sanctorum spontè nolebat amittere. Et mox ipse, quod igni superfuerat de suis edibus, propria cœpit manu abolere, quatenus ocyus omnis circa ecclesiam beati confessoris locus congrua sanctis claritate ac luce redderetur insignis. Ablata autem omni ruderum fœditate ac sordium earundem, perstabat beatus antistes Paulinus ecclesiam, quam cœperat, ad perfectum deducere, cuius adificium omne tribus annis perfecit, & in picturis atq; omni ornatu suo debito sine conclusit: in qua felicissima beati Felicis vita & passio, in æternum memorabilis celebratur, qui die quartadecima mensis Ianuarij, consummato cursu certaminis gloriosi, percepit coronam vitæ, quam repromisit

Nota vim particulæ crucis Christi.

Nota de picturis.

Deus diligentibus se. Explicit liber de vita & confessione san-

cti Felicis, quem ego famulus Christi Beda, de metrico opere beati episcopi Paulini, simplici sermone transtuli.

IANVARIVS.
NILI MONACHI, DE INTEREMPTIONE
 SANCTORVM PATRV, QVI ERANT IN SINA
 & *Rhaiti regione: ex Simeone*
Metaphraſte.

IANVAR 14.

Eremiticæ
vitæ com-
mendatio.Summum
bonum.

V M post incurſionem Barbarorum errarem ego, véni in Pharan. Quidam autem ex ijs, qui aderant, cum audiſſent me laudare vitã eremiticã, ipſi quoquẽ ex ſe multa adijciebant encomia, dicentes eã eſſe plenã tranquillitate, liberã ab omni perturbatione: vt quẽ animã ſtatum, quẽ in ijs, quã non videntur, philoſophatur, ſilentio & quiete amplificet, & per hæc, via progredientem ducit propẽ Dei cognitionem: quam quidem eſſe extremum expetendum, & extremã beatitudinem, omnes qui fuerunt à ſeculo ſapientes, tanquã vna lingua & vno animo opinantur. Cum lachrymantibus autem deſixiſq; oculis eos attende-

rem, & miſerabiliter admodũ eiulãſſem: ſedebã enim valdẽ conturbatus propter eas, quẽ mihi acciderãt, moleſtias, ipſoq; vultu manifeſtẽ annunciabã meã calamitatem.

Postquã illi hæc viderunt, adhuc fortãſe volentes producere ſeriem orationis, cum à rectã paululũ declinãſſent, & ſimul in orbem circunſediſſent, & deindẽ paululũ ſiluiſſent, rursũ loqui aggredientes, diligenter & cum quadã commiſeratione me rogãrunt cauſã, cur ſic eſſem perturbatus. Vbi autem ad eorum rogatum ſcui adhuc lamentabiliũ: maiorem enim mihi commouit animi perturbationem interrogatio eorum, quã acciderant, & rursũ coẽgit cogitatione res tanquã præſentes intueri: illi rursũ ſtatim, Nunquid, dixerunt, ò ſenex, eorum quẽ à nobis dicta ſunt, aliquid fuit tibi cauſa doloris? an errorem noſtrã deſens ſententiã, nos dicere falſum deprehendiſti? Non paruã enim intrinſecũs triſtitiã ostendit & ipſe adſpectus, & lachrymã oculorum. Sed ſic illi quidem: Ego autem eis dixi:

O patres & fratres, quid vobis primũ dicam? Ad quid autem respondebo, cum iam nubes mœroris, menti meã offundat tenebras? Nam ſum quidem ipſe quoquẽ veſtrã, vt videtis, ſententiã. Solitudinis autem ſciens quanta ſit vtilitas, eã olim ſum admiratus: & cum propter eius deſiderium ſtatuifſem omnia relinquere, domum, patriã, cognationem, amicos, conſanguineos, facultates, totum illi me dẽdidi: ſed ea mihi eum perdidit, qui erat omnium chariſſimus, & ſolum, vt videre licet, reliquit, deſertum ab omni conſolatione: & propterea eã non ſinit omninõ laudare animi perturbationem, cum deſiderij veluti tyrannidem vicerit graue malum, quod accidit. Sed ò ſtultitiã, progreſſus ſum ad philoſophandum, relicta filij lamentatione, & mihi inuenit ocium cogitatio, quã nunc quoquẽ nihil aliud ſuſcepit cogitandum, præter eãdem Theodoſij. Mihi enim perpetuõ eius remanet ſimulacrum, aliãſ aliter viſione apprehendens, varijs modis factã fuiſſe interemptionem, & ſtebilem vocem mihi audire videor: & eum ob idũ humili ſe temerẽ volutantem adſpicio, illa mente apprehendens, quã par erat præſentem eum viſu didiciſſe: Hei mihi, miſerande fili, etiamſi adhuc vixiſſes, eſſes mortuus: O acerbã ſeruitutem, etiamſi mortem effugiſſes: O in ſepultã ſepulturã, ſi barbaricus enſis te confeciſſet. Quid ſeruitutem lamentabor? Quid mortem deſlebo? Nam ſi viuis ſuperſtes, (quod non ſinit, vt exiſtitem, probabilitas: quando enim non fuit manus barbarica prompta ad occidendũ, inſeruiens irã, quã ſemper ſitit humanum ſanguinem?) quis eſt tuus vitã ſtatus? flagella omninõ quotidiana, & iuſſã planẽ inhumana, minãq; citra veniã, & violentiã. His quoquẽ accedunt opera grauifſima, quẽ tuas vires excedunt: & cuſtodia, quã caueri non poteſt: & libertas, quã omninõ eſt à ſpe aliena: immõ verõ metus quoquẽ mortis quotidianus, qui propẽ habet enſem, eo enim ſcit barbarus metiri ſuã irã, vt qui non loris, nec viminibus vti ſolet ad verbera, ſed paruis & magnis delictis vnã pœnã imponat, mortem: quando etiam abſq; peccato, aut ebrietate debacchans, aut temerario cedens impetui & inconsideratã appetitioni, facile aliorum ludere interitum didicit conſuetudine.

Sin autem es mortuus, vbinã accepifſi occiſionem corporis? vndenã proceſſerunt

Nilus dat
ſe ſolitudi-
ni.Plangit
Theodoſij
cãdem.Immanis
crudelitas
barbarorũ.

serunt fluentia tui sanguinis? Quomodo palpitasti atro cruore conspersus, & miseris pedibus mortiferam saltans saltationem? Quomodo supplex fuisti ei, qui te interimebat, barbaro, eius sequitiam volens emollire miserabilibus gestibus? Nam alter alterius vocem minimè intelligebatis: in qua quis aprè & concinnè componens precatorem, iram animam sepè fleat ad misericordiam. Quisnam locus tuum cepit corpus? Quanam fera tuum corpus dilaniarunt? Quanam aues repletae fuerunt tuis carnibus? Quodnam sidus oriens vidit tui ventris mysteria, & adspexit tua effusa viscera? Quidnam ferros ferarum vicit dentes, ut quod vel fuerit reliquum satietati, aut propter duritiam manserit non confectum? quod quidem aprico est Soli expositum, & propter solitudinem, sepulturam minimè est confectum. Si quis hoc allatum mihi dedisset, aut me duxisset & iuxta id statuisset, haberem saltem aliquam parvam doloris consolationem, tanquam vinum & sentiens relictum membrum alloquens, seu os, seu caro, seu pilus esset id, quod visum fuisset. Nam quorum in calamitatibus moderatae sunt res aduersae, habent magnum ut in malis commodum: & se reuera secunda quadam expleunt voluptate, dum eos, qui ad ipsos attinent, in morbo diu curant, & videndi satietatem tempore accipiunt, eisque assident, dum deficiunt & agunt animam, & extrema verba audiunt, eosque, dum effertur, sequuntur, & sepulcro vident extremum impositum signaculum. Quae quidem omnia ei, qui luget, magnam afferunt consolationem: deducio, inquam, & sepultura, & amicorum commiseratio, leuantia animi aegritudinem.

Ego autem quoniam horum consolabor dolorem, qui nec sciam quidem quomodo sit mortuus, neque mortui habeam simulacrum visione expressum, quale esset in fine? Quorum enim adspetus memoriae non mandauit figuras, eorum sunt formae instabiles & minimè terminatae, & aliàs aliter expressae, & simulacrorum varietatibus deceptam cruciantes cogitationem. O malorum incertitudinem: O dubiam & inopem calamitatem. Nescio quid primum desileam, quid conuenerim ignoro: mortuum lugebo, an viuum: vincam, an omnino sublatum de medio: acerbam tolerantem seruitutem, an qui eadem subierit miserabilem? Captiuus enim, est obnoxius & subiectus omni contumelia, poenisque ac supplicij vel inuitus submittitur, ut potè quod sit in eius domini potestate, quam velit ferre sententiam. O qui mihi in hodiernum vsque diem fuisti omnium, quae erant in vita, socius, & solus captiuus seruitutis fecisti periculum. Fuisti socius longae peregrinationis, sensisti mecum arumnas in terra aliena, fuisti in solitudine participas afflictionis. Isaac in ijs, quae patri videbatur, imitatus es obedientiam. Quomodo ergo nunc solus subiisti extremam calamitatem, & solus exantlas mala captiuitatis? Cur ergo propter clementiam ens euasi periculum? Cur non me alijs quoque mortuis adiecit crudelis dextera? Sed mihi parsum est, ut mala fortasse maiora experirer: & quod meae breui inuideretur liberationi, ut modò longum de te lectum sentirem. Sed magna quidem animi aegritudo haec mihi praebet dicenda, Quoniam autem vos quoque video mecum tangi misericordia, & non aliter esse affectos, quam ipse, qui est passus: eius autem, quod dico, signum est & intensa auditio, & continui luctus, omnia mea vobis singularim, ut se habent, narrabo: & maximè, si vos ad me audiendum breue ocium accommodaueritis, & nulla res necessaria vos vocet ad propria. Nam ipsi quoque, scitis, grauem esse narrationem, si distrahatur animus, atque adeo tedium praebere & molestiam.

Captiuorum infelix conditio.

Gen. 22.

Doloris lenimentum.

Haec cum ex illo audiissent, & vultu & voce ostendentes se egrè ferre quod rogasset, Quod aliud, dixerunt, est ocium prestabilius, quam curare cor exercitatum, & exinanire dolorem animae, quae molestia afficitur: Leuatur enim anima aegritudine, cum narratione eorum, quae sunt molesta, veluti exinanitur animi aegritudo. non secus ac nubes aliqua, a qua distillant guttè pluuia, ut potè quod caligo paulatim expurgatur: sicut rursus fertur silentio, perinde ac si pus aliquod humidum inflammaret, & in vulnere saliret & palpitaret, & nesciret quoniam modo posset egredi & exinaniri. Viti sunt itaque dicere probabilia. Cum illi certè sic dixissent, ego sic promissum exequi incipio, sic dicens:

Mihi misero, o amici, fuere duo filij: & hic, qui mihi modò fuit luctuum occasio: & alter, qui remansit apud matrem. Post hos susceptos, dissolui cum mea vxore consuetudinem, siue ad successionem generis, siue ad curam gerendam senectutis, arbitratus hos sufficere. Me autem traxit quoddam vehemens desiderium, ut huc venirem: eramque toto animo erectus ad quietem & silentium, neque aliud poteram animo cogitare aut adspicere, praeter hoc. Quando enim cuiuslibet rei desiderium animum inuaserit, ab omnibus

rebus per vim abstrahit, etiam à rebus bonis, & in quas est studium conferendum: & fert ad id quod desideratur, propter nullum laborem aut defatigationem desistens ab appetitione. Cùm ergò iuberet mihi, vt peregrinarem: nec liceret repugnare sic iubenti tyrannicè, accepi filios: erant autem paruuli & planè infantes, & adduco ad matrem: & vnum quidem ei trado, alterum autem apud me detinco: & dixi quod constitueram, & constanter asserui fore, vt nequaquam ab hac traducerer sententia.

Potius specialis spiritus sancti instinctu, post matrem carnalem copulam consummati, potuit sanctus religiosus ingredi, vxore id concedente inuita, & ex iure communi.

Illa autem priùs quoquè erudita minimè cōtradicerè, & tunc meum videns vultum rogari minimè ferentem, vim non ferens, sed nec omninò valens continere lachrymas, permittit vt peregrinarem, potius cedens necessitati, quàm voluntate consentiens. Cùm enim videret firmum ac stabile iudicium, & apud se consideraret dolorem separationis, eo neglecto, quod sibi esse posset molestum, id spectabat, quod mihi futurum esset gratum: malens vinci in ijs, in quibus, etiam si veller, nō poterat vincere. Scitis autem omninò, quanta res sit disunctio eorum, qui fuerunt vniti coniunctione legitimi matrimonij, & qui facti sunt corpus vnum, arcano eius qui coniunxit, consilio. Non minùs enim in his molesta est separatio, quàm si corpus secaret gladius. Ego autem virtutem sum admiratus cupiditatis, quādo vidi eam vicisse & naturam, & diuturnum habitum. Quanta enim esset, coniectabam ex eo, quòd vincula soluit insolubilia, quæ sola mors nouit soluere, quæ propterea quòd desit sensus, efficiat vt careatur molestia. Sensus autem viuis vehementiorem, atque adeò intolerabilem immittit dolorem, vt qui & consuetudinem reuocat in memoriam, & naturalem affectionem, cuius ego, propter maioris boni desiderium, nullam ducebam rationem, vt qui magis proposito festinare ad secessum. Ea me fecit amatorem huius quietis & silentij, & deduxit ad eam quæ desiderabatur, solitudinem: effecitque, vt diù iucundè viuere, magna fruens tranquillitate, & secundo vento ad scopum tenderem: donèc procella, quæ nescio vnde & quomodò spirauit, illam inuexit tempestatem, quæ sanctorum corporum vexauit cateruas innumerabiles, etiam si non profundo obruit. Solùm enim contriuit, neque tamen eos vllò damno affecit eorum, quæ exportabatur. Nam cùm totum onus mercium in se recepissent gubernatores, & proram ad cælum erexissent, ijs, quæ solutæ erant, tabulis relictis prædonibus, ad Dei portum appulerunt.

Illi autem rursùs excipientes: Et quonam modo, dixerunt, ò frater, fuerunt sancti interempti? & quomodò, qui Deo seruiebant citra reprehensionem, traditi sunt impijs & relictis hominibus, & fuerunt dexteræ ludibrium barbaricæ: & cessauit virtus prouidentie in tali actu silens, neque insultum prohibere aggrediens, neque rursùs impudentes ferire cecitate: aut etiam iniquas exiccans dexteras, quæ aduersus pios extollebantur, qualia beatis viris sepe facta esse narrat scripturæ? Babylonij enim, aiebant, qui aduersus Ezechiam aliquando iniuste bellum mouerunt, reuersi sunt re infecta: & nec potuerunt iniuriam facere ijs, quos populabantur, & prætereà amiserunt multos ex suis copijs: vt qui omnes cum toto fuerint exercitu sopiti, exiguus autem viuorum numerus manè fuerint inuenti. erant enim interemptorum centum & octoginta quinque millia. Quomodò autem fuerint interempti, aut quis interemerit, non poterant omninò dicere: sed in vna nocte vnus angeli operà fuit tãta cedes facta per silentium, & iacebant omnes, existimabanturque potius dormire, quàm esse mortui: vt qui nec ictum haberent gladij, animæque eis simul totæ ablata fuerant. verè mortui, & nullum habentes vestigium occisionis: & diù dubium fecerunt id, quod acciderat. Proximum enim pungebat vnusquisque à somno excitans: vocabat, & mutus manebat: scrutabatur corpus, & non erat saucium: in naribus querebat spiritum, & non inueniebatur in loco, in quo querebatur, donèc sol manè illucescens, ostēdit quid accidisset, colore eorum, qui interempti fuerant, ostendens signa mortis.

4. Reg. 6.
Gen. 19.

Et rursùs qui Eliseum inuaserant Assyrij, & sanctum quærebant ad cædem, & qui Lot obsidebant Sodomitæ, ab angelis in domo percussi sunt cecitate, in irrisionem & ludibrium dati ijs, quos quærebant, quoniam eos omninò volebant afficere iniuria. Nam hi quidem, solutis membris, contrectando quærebant ostium: illi autem nesciebant, quonam tenderent, fortè propè habentes eum, qui quærebatur: sed eis non permittebatur ad eum accedere. Atq; vnum quidem inermem tanta hostium captiua sequebatur multitudo, quæ fossis & præcipitijs facile poterat deleri, si is qui ducebat, voluisset: quæ tunc demùm fuit salua, quādo visum recepit propheta prouidentia, & potuit videre viam,

am, quæ eos ad sua ferebat. Neque verò hæc solùm, sed etiam cùm propheta aliquando regem impium argueret iniquitatis, quoniam à ratione aliena ira motus, armauerat dexteram ad illius cædem, sic nutu Dei mansit dextera omninò sublata & planè immobilis, perindè ac si esset statuæ potiùs, quàm hominis: non aliam ob causam, nisi vt propheta corpus maneret illesum. Quomodò ergò, qui nupèr morte fuère affecti, mortui sunt citra auxilium: & eorum, qui interemerunt, animus rem facillè confecit, cùm nihil graue vlla ex parte occurrisset?

Ego autem rursus loqui aggrediens, Sed quid vobis opus est, inquam, rationes mouere prouidentia? Quis est autem idoneus ad comprehendendum arcana Dei iudicia, vt in tanta rerum difficultate ius ostendat Domini dispensationis? Imbecilla enim est humana ratiocinatio ad ea perscrutanda, & decedit superata, propterea quòd non parat via comprehensioni: vt quæ non inueniat causam rationi consentaneam, quam accommodet ijs quæ fiunt. Multa enim sæpè eiusmodi facta sunt: & finem acceperunt malorum insidia: cùm interim iustitia silentiò præterierit vltionem eorum, quæ fuerunt perpetrata: quandoquidem omninò tempus iudicij expectat talium rerum inquisitionem. Quomodò enim Abelem, cui Deus dedit testimonium pietatis, inuidia motus interemit Cain, qui primus parentes affecit tristitia, cùm nunquam vidissent mortuum, nec omninò mortis fecissent periculum? Quomodò ergò is absque supplicio præterierit, qui Deum sic ad iram prouocauit ob primam cædem perpetratam, & in noua creatione minuit genus, quod modò coeperat crescere: & neq; eius, vt fratris, est miseratus, qui ortus & educationis ei fuerat socius, & in tanta terra amplitudine conuersaturus, erat vnà cum parentibus, & eis ablaturus molestiam solitudinis? Quomodò autem Nabuthen lapidibus obrui iniquè se gerens iussit Iezabel, quòd ei non cessisset possessione vineæ? Quomodò autem vna Doëg thomphæa ceciderunt sexcenti & triginta sex sacerdotes: aut rursus infinita iustorum multitudo de medio sublata fuit in Hierusalem, feris quæ & volucris exedenda est exposita? Quorum etiam Psalmographus contexens lamentationes, Posuerunt, inquit, morticina seruorum tuorum, & carnes volucris cæli, carnes sanctorum tuorum bestijs terra. Effuderunt sanguinè ipsorum tanquam aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret. Quomodò autem prophetarum quorundam sunt mortui & apostolorum chori violentis & iniquis manibus: secti, occisi, lapidibus obruti: qui non solùm nihil morte dignum fecerant, sed multi quoquè ex ijs beneficio affecerant eos, qui interemerunt? Mitto enim dicere de ætate infantium, qui mala non fuerant experti, quemadmodùm alij quidem iussu Pharaonis in fluuij aqua fuerunt suffocati, alij verò iussu Herodis gladio crudeliter perièrunt: qui prius quàm quæ erant vitæ iucunda gustassent, mortalis doloris fecère periculum, nè omninò lateret educatus is rex, quem suspicabatur.

Et in his quidem omnibus quieuit Iudex, relinquens impunè ferri & citra vllum impedimentum parricidarum insolentiam. Diem enim iudicij posuit terminum remunerandi ea, quæ facta fuerint. Et idèd interea est patiens, vt qui legum transgressionem & vitæ actæ rationem in illud tempus referret. Sed hæc quidem nec sunt præsentis temporis, nec meæ dicendi facultatis, vt dixi antea, & magno tempore & cognitione indigent, vt ea diuinæ iustitiæ, vt par est, exæquentur. Quæ autem vrgent, vt eloquar id quod mihi accidit, ea iam dicam: & fortassè leuius me habebò, dolore parùm remisso. Non fero enim memoriam illius, quod re ipsa vidi: vt qui nescio, quomodò illius rei fecerim periculum, cuius ne recordationem quidem possum facillè sustinere. prope modum autem ipsis quoquè succenseo oculis, qui mihi causæ fuerunt figurarum, ad quas dum cogor adspicere, habeo dolorem perpetuò pungentem, & noctu quidem in somnijs, interdum autem vexantem cogitationibus. Neque enim me dormientem cura omninò remittit: neque sinit dormire absque sollicitudine: sed tunc quoquè me quadam conturbat visio eorum, quæ facta sunt, & ostendunt simulacra recenter occisum & palpitantem: & veluti propter casum recentem rursus dolorem renouant. Necesse est ergò, cùm consequentia hoc postulet orationis, narrare prius vitam sanctorum, qui erant in illis locis, & exponere vitam barbarorum, qui inuaserunt: vt concinnè compactum, vt par est, sit corpus historiæ, nullo prætermissò ex ijs, quæ debeant cognosci à studiosis.

Atque gens quidem, quæ dicta est, habitat solitudinem, quæ ab Arabia vsque ad Aegyptum

Judicia Dei
temerè non
sunt discus
tienda.

Gen. 4.

3. Reg. 22.
1. Reg. 22.

Psal. 78.

Exod. 1.
Matt. 2.

Homines
feri & bar-
bari.

gyptum rubro mari & Iordane hincindè terminis distenditur, quæ nõ artem, non mercaturam, non agriculturam vnquam exercet: sed solum habet gladiũ, quo sibi victum suppeditet. Aut enim feras venantes solitudinis, viuunt vescentes carnibus: aut prædas agentes de ijs, qui incidunt in eas vias, quas insident, quæ sunt ad vsũ necessaria, sibi quomodocunquè comparant. Quando autem eis vtraque defuerint, & rerum necessariarum laborarint inopia, tunc iumentis (sunt autè ea cameli dromades) pro cibo vtuntur, beluinam & sanguinariam vitam omninò eligentes. Per cognationes enim aut per contubernia ipsi vnum occidentes, & modico ignis calore carniũ mollientes duritiem, vt solum cedant eorum dentibus, ita, vt semel dicam, aluntur instar canum, Deum non cognoscentes, nec qui intelligentia apprehenditur, nec qui fuerit fabricatus manibus: astrum autem adorantes matutinum, & orienti ei sacrificantes ea, quæ meliora iudicant ex spolijs, quando ex incursione, quæ fit pro prædis agendis, ad eos peruenerit

Horrenda
illorum sa-
crificia.

aliquid aptum ad occisionem. Pueros autem offerre, est eis magnum studium, qui præstant & specie, & vigore ætatis. In quibusdam autem cõgestis lapidibus eos manè sacrificant. Quod quidem, õ amici, me valdè cõturbat & angit, nè fortè forma pueri habens aliquid, quod sceleratos moueret & alliceret ad impium cultum de more faciendum, ad id quod videbatur, visa fuerit utilis: & casta corpus animæ ab impuris oblatum, sit hostia seuis & qui cede delectantur demonibus. Quamobrem qui hæc offerunt sacrificia, nulla solent moueri misericordia puerorum qui occiduntur, & si omnia faciant, etiam si

Ritus pla-
nè barbari,

rogantes lamententur vel Sirenum vocibus. Quòd si quãdo eis ad sacrificium tale corpus defuerit, camelum colore album & minimè vitiosum, in genua inclinant, ter circumueunt, iacentem cum tota populi multitudine in orbem obeunt. Præit verò & circuitionem & canticum, quod ab eis in astrum factum est, aut ex regibus quispiam, aut ex sacerdotibus, qui sunt senectute venerabiles. Qui post tertiam circuitionem, cum nondum canticum finièrit populus, & extremam hymni partem adhuc in lingua habeat, stricto ense valdè percutit eundem, & primus magno studio gustat sanguinem: & sic reliqui cum gladijs accurrentes, alij quidem aliquam paruum pellis partem excindunt cum pilis: alij autem quodlibet rapientes, ex carnibus abscindunt: alij autem vsque ad viscera procedunt & intestina, nullam hostiæ partem relinquentes non confectam, quæ possit deindè videri à sole apparente, neque enim abstinent ab ossibus & medullis, perseuerantia vincentes fortitudinem, & tandè diuturnitate superantes repugnantiam. Atque hic quidem est barbarorum ritus vitæ & religionis: & sic viuentes in solitudine, loca locis commutant, illic castrametantes, vbi iumentis luxuriantia inuenerint pascua & aquam copiosam.

Crudis ole-
ribus & bac-
cis vescunt
eremita.

Abstinent
à pane & à
carnibus.

Mira ere-
mitarũ ab-
stinentia.

Qui autem vitam solitariam exercent & quietam, cum pauca quedã loca elegerint solitudinis, vbi possint necessitatem corporis vtcunquè recreare aquæ abundantia: alij quidem fixis tugurijs, alij verò absconsi in antris & speluncis, sic viuunt virtutem persequentes. Et pauci quidem nõrunt alimentum ex frumento, nempe quicumque sterilem solitudinem possunt cogere studio & diligentia, vt producat frumentum: qui paruo quodam ligone parùm terræ, eiusque malæ, operantur, & quantum cogit vsus ad viuendum cum egestate. Multi autem vescuntur crudis oleribus & baccis, mensam minimè artificiosam & nullis cõdimentis instructam amplectentes, eorum qui obsonia condiunt, & panem conficiunt, curiositatem multum valere iubentes: nè si in curando corpore multum temporis ponerent, negligentes essent in eo, in quo oportet perseuerare: sed pura mente Deum colerent, nec carniũ crapula grauata habentes cogitationem, neque ciborum varietate ventris voluptati blandientes. Ij enim non solum renunciant omni qualitati iucundorum: sed etiam, propter redundantem quandam abstinentiam, rursus quoquè ad quantitatem, suam extendunt contentionem: tãtum sumentes ex rebus necessarijs, quantum sufficiat ad viuendum, & nè qui viuunt, violèta morte interempti, priuètur mercede rerum bonarum & honestarum operationis. Propter eã alij quidem cibum capiunt die Dominico, totos septem dies ieiuni permanentes. Alij verò tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenti recordantes. Alij verò post vnam diem. Et hi quidem omnes per hoc studium abstinentiæ ostendunt se id diligere, quod nullius indiget, & propemodum se contendere cum vita angelorum. seruiunt tamen legibus naturæ, & siccantur corporis necessitatibus, sed vix tandè, quãdo senserint suas vires defatigari magnis virtutis laboribus.

In

In his nummus Cæsaris nec ad auditionem quidem vsque est cognitus. Nam neque venditionem sciunt, nec emptionem. Vnusquisque enim vniciuique gratis præbet id, quod est ei opus: gratis vicissim accipiens id, quod sibi deest. Olerum autem & baccarum fructus, & rarus panis, est inter se inuicem liberalitas, quæ ex eo, quod adest, ostendit signa charitatis, & animi munificentiam vel in his paruis donis abundè indicat. Sed nec inuidia, quæ bona opera maximè sequi est solita, illic vnquam locum habuit: nec eum, qui bonis minùs abundabat, eius qui magis resplendebat, excellentia incitatur ad inuidiam. Sicut nec hunc aduersus illum extulit arrogantia, ad gloriosam de se persuasionem seducens, vt res rectè ab eo gestæ, magnos ei facerent spiritus. Qui enim

Nota in his
gnè & hu
militatè &
modestia,

erat se moderatè gerere: vt qui sibi persuaderet, non se esse rerum bonarum & honestarum per se opificem: sed esse instrumentum gratiæ, quæ in ipso operatur. Et qui rursus in his erat inferior, fortè propter imbecillitatem corporis, vel lubens seipsum demittebat, humilemque reddebat, animi sordidæ, non naturæ imbecillitati, defectum attribuens. Sic ergo alius alio, & omnes omnibus sunt moderatiores, non in magnifica de se persuasionem, & in ingentibus spiritibus, sed in copijs virtutis studentes excellere. Ideò enim fugientes terram, quæ habitatur, incolunt solitudinem, non hominibus, sed Deo ea, quæ à se rectè geruntur, volentes ostendere: à quo etiam eorum, quæ rectè gerunt, sperant remunerationem. Hominibus enim manifestas reddere, quæ ex Deo fiunt, actiones, simul promptum perdit animi studium & mercedem: illud quidem emolliens arrogantia, hanc verò minuens laudibus, quæ proficiuntur ab hominibus. Qui enim ob ea, quæ facit, quærit humanam gloriam, accepta quam quærebat mercede, ab ea quæ est, excidit, vt qui superatus sit ab humana gloria, & ideò vera priuatur.

Faciunt autem suas habitationes nõ sibi inuicem propinquas, sed satis procùl distantes: vt qui viginti & eo amplius stadia absint alius ab alio: non propter odium, (quomodo enim, qui sic inter se affecti sunt, vt dictum est?) sed in magna quiete & silentio volentes mores instituire ac formare ad id, quod Deo placet, & studentes cum Deo indiuisam habere consuetudinem. Quod quidem vt in turba ac tumultu rectè fiat, aut est difficile, aut nec omninò quidem potest fieri. Diebus autem Dominicis ad vnã veniunt ecclesiam, & inter se conueniunt post vnã hebdomadam: nè rursus perfecta separatio dirumpat vinculum concordiæ, paulatim inducens obliuionem suorum inter se officiorum. Solet enim quæ est nimis intensa, solitudo mores efficere ingratos & agrestes, qui longa consuetudine dediscunt charitatis societate & communionem. Diuinitaque communicant sacramentis, & se inuicem excipiunt conuiuio exercitationis eorum, quæ conuenit, eloquiorum, & se inuicem instruunt adhortationibus, quæ ad mores pertinent.

Viunt for
litarij.

Dominicis
diebus cõ
ueniunt.

*Iustam, le
gèdum vis
datur.

Gula cauè
da.

Item vana
gloria.

His enim maximè opus habet vita studiosa virtutis aduersus certamina, aduersariorum latentes artes publicanas: nè ijs capiat aliquis, qui ignorat erroris insidias. Quibus enim non adsunt rerum materiæ & imagines, ijs ociosum quidem est peccatum ad operationem. Quibus autem bellum in mente consistit, hinc mors est vltimumum facilis & incerta ijs, qui cernunt quæ sunt intrinsecus: vt quæ constet in assensione voluntatis, quæ caret testibus: & ideò imperitos, & qui * adductam nunc primùm adgrediuntur, pulchre instituentes qui ad certamen rectè sunt instituti, per abstinentiam quidem fortiter consulunt resistere vitio gulæ. Nam qui ciborum se dedit voluptati, facile prosternitur ab eo, quod est sub ventre, vitio, eò quòd à minore vincatur, maiorem casum pollicens. Et hæc quidem, vt diximus, suadent ijs, qui sunt adhuc recentiores, ij, qui iam sunt prouecti, & longo tempore & exercitatione consecuti sunt satis magnam earum rerum experientiam. Sibi autem & inter se inuicem prohibent persectiores vanam simul gloriam & superbiam, iubentes eas cauere non secùs ac petras quæ latent in mari prope portum: vt quæ post multum laborem navigationis, ferunt ad extremum & graue periculum eos, qui in maximis vitiorum fluctibus, & tempestate immundarum cogitationum, nauem nequaquam frægerunt. Multi enim, qui nequaquam fracti fuerant insultibus tentationum, sed torum cursum illæsi confecerunt, cum sæpè post victoriam confidissent habitui eorum, quæ rectè gesserant, aut in eos, qui se videbantur negligentius gerere, se crexissent, ceciderunt casu valde lachrymabili,

mabili. Nam priuat quidem fortasè vana gloria ijs mercedibus, quæ dantur propter laborem, & facit operationem ijs, qui laborant, inutilem. Est autem cum damno arrogantia ac superbia, & nouit magnum conciliare periculum, vt quæ Deum inficietur esse honestarum rerum cooperatorem, & rerum rectè gestarum sibi adscribat potestatem. Atque de illis quidem sic dicit Propheta: *Qui congregat mercedes, congregat in dolium perforatum: vt quæ nondùm iniiciantur, & iam effluant: quæ non diù maneant in dolio, sed mox è dolio prætercurrant.* Talis est enim vana gloria. habet interitum, qui cum lucro concurrat: vt quæ in ipso opere delectat id, quod ex eo reddit. Dicit autem de alijs is, qui scripsit Prouerbia: Dominus, inquit, superbis resistit, infensum hostem exhibens eum, qui fuit contemptus ijs, qui contempserunt. Et idèd animo cogitantes ciues illius solitudinis, Mossem, inquam, & Eliam, magno studio contendunt exercere illorum à fastu & arrogantia alienationem: æquum esse arbitrantur, vt quorum incolunt regionem, eorum quoquè imitentur virtutem. Neq; enim Mossem extulit ad arrogantiam magnitudo imperij: neque enim Eliam tumefecit miraculum sacrificij. Manserunt autem semper seruantes eundem statum in omni tempore, & non cum rerum mutationibus suos vnà mutantes spiritus. Moses quidem Aegyptiorum fugiens insidias, dum pasceret oves Iethro, fuit spectator admirabilis illius visionis: vt qui tunc didicerit rubi fruticem esse edaci igne potentiorum, & in media flamma viride germen florere viderit. In hoc monte legislator, tunc quidem solius Iudaicæ, nunc autem omnium gentium constituitur, cum per naturæ cognationem in totum genus gratia peruaserit. Fulserunt enim super candelabrum posita vitæ degendæ leges, etiam si fuerunt aliquando absconsa sub modio dictionis, antequàm aperiretur. Porrò autem inelytus quoquè Elias huc venit fugiens Iezabel: & cum in hac terra dormisset, experrectus inuenit panem subcineritium & vas aquæ. Hanc ille habitauit speluncam, ouilla veste corpus indutus, antiquo suorum Maiorum indumento: & sic vidit Deum in aura tenui, & vocem audiuit decernentem ea, quæ visa fuerant. Est autem hoc postremum & primum indicium virorum fortitudinis. Illam per totam vitam habitât solitudinem, quam Israëlita cum solùm transissent, murmurârunt, cum parato è cælo diuino alerentur nutrimento, & de mensa conquerentes illi, quadraginta dies non tulerunt absentiam eius, qui illis præerat. Neque verò statuerunt ita, vt oportet, liberum suum administrare arbitrium: sed statim defecerunt, ad impietatem libertate abutentes. Ij toto tempore philosophantur in solitudine, egentes rebus necessarijs: & sunt sibi magistri pietatis. Sed quid opus est plura dicere?

Ijs sic affectis, & sic Deum colentibus, repente insperata veluti procella, eis alicundè phalanx ingruit barbarica, & summo manè cum paulò antè desissent hymnos canere, pios inuaserunt impij. Ego autem tunc quoquè illic aderam cum filio. à sancto enim monte descenderam, visitaturus sanctos, qui erant in rubo, quod iam diù antè facere consueueram: & statim instâr canum rabidorum irruentes, inconditis vocibus & nihil significantibus aërem repleuerunt, & rapuerunt quæcunq; hyeme sanctis parata erant ad cibum. Frigunt enim illi ex fructibus, quicunque sunt vtiles, & possunt omninò permanere: & eis cõsolantur naturæ necessitatem. Cum ergò nos ipsos eos fecissent afferre, educunt omnes ex ecclesia: & cum exuissent centonibus, nudos ad occidendum perferiem ordinant eos, qui ætate præstabant. Deindè verò circumsistentes, stringunt enses: & cum oculos ira replerent, & ardentem ad spectum obliquè quodammodò circumagerent, & sancti loci Sacerdoti iussissent primùm collum porrigere, inferunt, non ambo (Duo enim erant circa eum) sed alius post alium, vtrinque enses in eius tergum insistentes, cum is neque præ dolore eiulasset, neque vultum auertisset, & nec vel paruum doloris ostendisset vestigium: sed se tantùm signasset, & oris susurro dixisset, Benedixit Dominus. Atque peruasit quidem vnus ictus à dorso vsque ad maxillam, cum per aurem transisset: alter verò ab humero peruenit ad mamillam. Et sic vir diuinus sensim conuersus, honestè ac decorè cecidit, nihil nec interfectionis, nec nuditatis, quod turpe esset, ostendens. In eius autem corpore florebat quædam gratia, & nuditatis tegebat deformitatem. Hoc autem vesperè & rebus & verbis propemodùm prædixerat vir ille admirabilis, eos, qui in coena aderant, benigniùs quàm consuisset alloquens, & dicens: Quid enim scimus, an rursus ante mortem nos simul congregatura sit mensa & conuiuium? Deindè post illum capiunt & interimunt eum, qui vnà cum se habitabat: qui ipse

Barbari mo-
nachos san-
ctos truci-
dant.

ipse quoque erat & senex tempore, & satis afflictus laboribus exercitationis: & rursus puerum, qui eis ministrabat. Hic autem fuit modus interfectionis:

Iubebat vnus ex barbaris colligere aliquem ex ijs, qui erant effusi, fructibus. Ille autem vt placebat ei qui iusserat, diligenter terræ assidens, sinum relaxabat, manibus at- trahens ea, quæ erant apposita: vt ei qui iusserat, videretur aptus ad ministerium, & ideo vita ei concederetur. Sed nihil profuit: neque sic barbaricam emollijt impudentiam. Alius enim, qui ponè stabat, ensem è vagina clàm strinxit. Ille verò siue cum trahi sensisset, siue etiam eadem habuisset alioqui suspectam, tanquam perterritus vultum parumpè circummagit. Qui autem adstabat, eum terruit & clamore barbarico, & contortis oculis. Et sic quidem cum is rectum ensem in iugulum defixisset, magnis viribus eum ab hepate adigit ad thoracem. Ille verò, priusquam is reuelleretur, iacebat mortuus, vt qui vel timore periisset, aut propter certitudinem & opportunitatem vulneris non peruenisset ad mortis cognitionem: quæ à vasis corporis citò exemit animam, & eam repentè liberauit à vinculis, à quibus vix recedit, vt quæ sit colligata violētis nexibus creatoris. Reliquos autem nos, nescio quam re impulsus, abigunt, gestu manus fugere permittentis. In ea autem cruentos adhuc enses gestabant. Et alij quidem currebant per conualles, festinantes ad montem peruenire. Eis enim ad illum nō patebat aditus, propterea quòd Deus super ipsum stetit, & populo aliquando respondisset.

Ego autem ore aperto planè hæseram obstupescens, vt quem retineret inopia consilij, & ab adolescentis vitus essem visceribus, & nec omninò poteram recedere, nec volebam omninò conseruari: vt qui confrictus essem firmo nature vinculo, donec puer annuens oculis, & vt recederem, hei mihi significans, vix persuasit vt abirem. Et pedes quidem anteriùs processerunt, & eos nescio quomodò sequebatur corpus, quòd ferebatur: cor autem nolebat recedere, vultum ad puerum assidue conuertens, & iactum oculorum ad se minimè valens congregare, qui nō ad iter ingrediendum erat attentus, sed ad tergum conuertebatur miserabiliter. Perrexi itaque ego quoque ad montem, sequens eos qui præcedebant: & è specula contemplantur infelicem puerum, qui abducebatur, qui ipse quoque non liberè circumspiciebat, sed clandestina ad me conuersione furtim fallebat eos, qui abducebant. Tale enim est nature vinculum. Non soluitur separatione corporum, sed intenditur vehementiùs, cum hoc quoque in brutis animantibus similiter fieri cernere liceat. Et vacca quidem, quæ abducitur, miserabiliter mugit & frequenter, assidue conuersa ad vitulum, qui est abstractus, & habitu oculorum indicans doloris magnitudinem. Quinetiam equus quoque priuatus eo, qui vnà pascebatur: quoniam caret sermone, hinnitu dolorem significat, amicum frequenter reuocans.

Ego autè cum nescio quomodò peruenissem ad montis cacumen, etsi non haberem mentè, quæ vnà cum corpore ambularet, volens videre filium veluti è specula, non poteram ampliùs adspicere, vt qui propter longum interuallum absconsus esset à meis oculis. Restabat itaque mihi deinceps perplexus & anceps animus: & à me ad Deum verba fiebant, & filium desente captiuum, & sanctos interemptos vehementer deplorante: O beati, dicebam, & ter beati, vbi tandem nunc sunt labores vestre abstinentiæ? Vbi sunt perpeffiones tolerantia? Multorum ne vtique certaminum coronam accepistis? Hæc ne sunt vobis reposita præmia longæ decertationis? Num iustitiæ est vanus cursus? Num temerè suscipitur pro virtute perpeffio? Quòd vos interficiendos absque auxilio reliquit prouidentia: nec iustitia restitit interimentibus, sed vires habuit manus iniqua aduersus sancta corpora, & gloriatur vitium se aduersus pietatem victoria esse potitum, omninò fremens & gestiens tanquam aduersus superatam veritatem. Quomodò veterem flammam non nunc quoque accendit rubus? Quomodò non scelerosos exussit incendio? Quomodò autem non eos dehiscens terra accepit, vt cum aliàs simul cum tabernaculis & cognationibus totam Core deuorauit synagogam? Quomodò autem Sinæi montis siluerunt prodigiosi terrores, tonitruum sonitu, & tristitia caliginis, & innumerabilibus fulgurum coruscationibus impios non terrefacientes? Sed ociofa fuit vltix potentia, nec eos, qui iniuriam faciebant, fulminibus & procellis re- tē puniens: neque eos valida manu liberans, quibus fiebat iniuria: vt cum ipsi postremo docti experientia vim animaduertissent miraculorum, cognoscerent robur admirabile virtutis inexpugnabilis. Sed in ipso rubo & in monte, in quo fuit lata lex, ceci-

Ec derunt

Non flecti-
tur barbari-
ca crudelis
tas.

Quidā mo-
nachi sinu-
tur abscē-
dere.

Vinculum
nature.

Num. 16.

Exod. 19.

derunt pij absque vilo auxilio, perinde ac hostiæ expertes rationis.

Exod. 14.

Iosu. 10.

Iudic. 7.

Dan. 3.

Mors ani-
mæ, peccati

Iob 1.

Iob 42.
1. Cor. 2.Nota qd vi-
ta æterna, qd
retribuitur
fidelibus,
est merces
& gratia.

Vbinàm tandèm fuit potentia, quæ in mari submersit Aegyptios, & profundum eis effecit sepulcrum? Vbi autem, quæ grandinis percussit lapidibus alicinigenas, qui bellum gerebant aduersùs Israëlitas, & sine sanguine & labore victoriam dedit suo populo? & quæ rursùs aliquando eis terrorem incussit, cùm aggrederentur terram sanctam, & eos inter se conuertit ad pugnam, nescientes, vt qui versarentur in tenebris, se alterum alterum occidere, & non posse suos qui interficiebantur, agnoscere? Vbinàm tandèm suum occultauit auxilium, non protegens eos, quibus parabantur insidiæ? sed fauorum quidem leonum iram aduersùs eos, qui ipsis obiecti fuerat, & ignis inexpugnabilem refrenauit potentiam, efficiens vt eos reuererentur, & ostendens eos esse pietate claros: horum autem quomodò dubiam fecit virtutem, eos relinquens omni defensione auxilio, & efficiens vt omninò existimarentur indigni auxilio? Sed hæc quidem dicere nos fortassè persuaasit animi ægritudo & dolor, & ab eo, quod erat decens, nos exturbauit. Danda est autem venia dolori, qui persuadet ei, cui ægrè est, multa loqui præter animi sententiam, victo fortassè à rerum aduersarum magnitudine. Nam iustos quoquè sæpè diuinum reliquit auxilium, eos tradens Tyrannis varijs tormentis cruciandos, & impia morte afficiendos: vt eorum, qui decertabant, virtutis ostenderetur spectata probitas, & eorum fides tanquàm fax resplenderet, de fiducia nihil remittens vsque ad mortem, sed totam esse vanam Tyrannorum insaniam patiendo arguens. Nam ij quoquè, qui nunc remanserunt sancti, à solitudine minimè volunt recedere, ei, quæ promiscuè & indifferenter in vrbi bus agitur, vitæ mortem præferentes. Quod ipsum quoquè visum est ijs, qui sunt interempti, vt potius morerentur, quàm sustinerent vitium, quod versatur in ea parte orbis, quæ habitatur. Sciebant enim mortem animæ, esse morte corporis grauiorem: & eam, quæ est in peccato, apertè esse magis periculosam ea, quæ affertur gladio: quoniam hæc quidem habet paruum, & qui est ad tempus tantum, dolorem: illa verò longum supplicium, & quod nunquàm desinit. Et ego quidem hæc dixi.

Barbari autem cùm multos alios interemissent, & depopulati essent in solitudine, sanctis magnam viam confecerunt: & cùm die iam inclinato præbuisset nobis nox deceterò potestatem ambulandi sine metu, de monte descendentes, conuersi sumus ad sepelienda corpora. Et alios quidem inuenimus diù antè mortuos: sanctum autem Theodulum adhuc spirantem, & qui posset vtcunquè loqui. Ei itaque assidentes, & quæ acciderant descentes, pernoctauimus: rogante nos sene, nè hæc nobis viderentur aliena. Sana enim esse morem, eos qui tententur, à Deo expetere. Quàm multos Iob filios interemit, alios quidem igne, alios verò ense, alios autem euersa domo perdens? Sed nè vos, inquit, ea quæ fiunt, conturbent. Scit enim agonothea, quo iudicio tradat athletas aduersario: vt qui præclara præmia & brauia proposuerit ijs, qui plagas a quo animo accipiunt, ea que talia, qualia ostendit magnus Iob, qui omnia accepit duplicia, quæ iam visa fuerant perijisse, vel potius longè maiora, & quæ citra vllam excedunt comparationem. Quæ enim oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendunt, ea Deus parauit ijs, qui pro ipso decertarunt, & pietatis præmijs suam vitam gloriose coronarunt. Sic enim Deum decebat munificum superare labores remunerationibus, & coronis superare certamina, & illa præbere athletis, quæ neque sperabantur, neque expectabantur ab ijs, qui ea quæ dantur accipiunt, vt & reddat mercedem quæ debetur, & gratiam efficiat remunerationem, propter insignem honorem. Hæc dixit, & præsentem salutauit osculo, quandiu loqui & linguam mouere ei virtus præbuit. Mortuum autem nos multis lachrymis prosecuti, terræ cum alijs mandauimus: & cùm tenebræ adhuc incertum ad vos facerent aditum, huc venire potuimus.

Ex ijs autem, qui fuerunt interempti, duo quidem vocabantur Paulus & Iohannes: Presbyter autem, Theodulus. Mortui autem sunt consummati septimo die post Theophania, qui est quartusdecimus mēsis Ianuarij. Omninò enim viris pijs ac religionis ipsa quoquè temporis & nominum cognitio digna est magno studio, qui memoriæ sanctorum volunt esse participes. Interempti verò sunt quoquè alij multis antè temporibus, quorum ipsorum quoquè commemorationem, propter vitæ longitudinem, & eorum qui congregantur multitudinem, eodem die peragunt.

¶ nus effu. Nobis hæc adhuc loquentibus, nūciatur quidam saluus euasisse è castris: & paulò post ad

ad nos accedit, timoris vestigijs nondum ex oculis depositis: nec animi perturbationem adhuc valens reprimere: & magno adhuc cursu & animi angore anhelans & conturbatus, perinde ac si propè essent, & futurum esset vt assequerentur ij, qui persequebantur. Deinde rogatus, quomodo effugisset: Me, aiebat, & tuum filium in cœna loquētes denunciabant fore, vt diluculo astro sacrificarent. aramque excitârunt, & ligna apposuerunt, ignorantibus nobis, cur hæc fierent. Mihi autē hæc dixit clanculū vnus ex captiuis, qui eorum vocem intelligebat. Ego autem illi significavi consiliū barbarorum, & quod nisi nobis fuga salutem pepererimus, non nobis viuis manè sol illucesceret. Ille autem veritus nè comprehenderetur, remansit, dicens: Quod Deo visum fuerit, vbi cunquè sit, non effugiet aliquis, etiamsi lateat in adytis. Ego autem in tenebris cum vidissem omnes somno grauatos, (torpescerat enim eos nimia ebrietas) humi pronus primū serpens, nè, si quis vigilaret, me recta corporis vmbra proderet: deinde à castris parū remotus, cursu ad hunc scopum contendi, timoris pennis portatus velociter, quæ apud illos statuta erat cædem vel me ratus fuga euasurum, vel si etiā comprehenderet, constituta morte me nihil grauius passurum esse ratiocinatus, & alioquī certo malo præferens spem incertam. Quod enim, si manerem, non licebat omnino effugere periculum, verisimile erat posse me euadere, si pedum auxilio meam salutem credidissem. Accepi enim, multos sepè à pedibus plus esse auxiliij consecutos, quàm à plurimis defensoribus. Ecce ergò me mea non fœellit opinio, sed eis quibus post Deum credidi, sum seruatus, & adsum apud vos, vt videtis, nullo malo affectus.

Meis autem oculis adhuc insidet metus crudelitatis barbarorum, & eorū facta scelerata me in stuporem adducunt, & impleor horrore, propter ea quæ ab eis facta sunt. Cum dominum enim meum, vnā cum Prætorē munus obeūtem reipublicæ, & ad vos reuertētem offendissent in solitudine, ad se abduxerunt cum omnibus eorum facultatibus: & alium quidem, qui restiterat, cum famulis membratim discerpunt: meum autem vnā cum filio (erat autem is valdè iuuenis) sequentem abduxerunt. Sole autem iam appropinquante horizonti occasus, figunt tabernacula, vbi eos vespera apprehenderat: & cum ex nostris spolijs magnum fecissent conuiuium, cum & filium adhibēt conuiuiam, iubentes eum bono esse animo & nihil extimescere. Saluus, enim, aiebant, & ilefus domum reuertēris cum filio, cum sufficiant alij, vt sint duarum animarum precium redemptionis: & videbātur paulò post impleturi promissum, permittendo vt ad sua rediret: aquam autem portari, & ad viaticum panes afferri iubebāt, ad hoc vt commentum videretur probabile: vt spes vitæ ex viatico apud eos fraudem haberet fide dignam, dolusque barbaricus & scena, videretur esse vera cura, quæ eorū gereretur. Duos autem ephebos iuuenes, procurantes scilicet, vt eis esset iter securum, vnā emittunt, qui eos deducerent. Quibus iusserunt clanculū, vt cum essent aliquantulū remoti à castris, eos conciderent. Cum eos ergò circumstissent, qui eo modo, quo dictum est, deducebant, illicò ij, qui esse videbātur seruatores, & si alij inuasissent, eorum, vt par erat, propugnatores, ij ipsi fiunt præter spem occisores: & macant quidem filium ante patrem, vt videndo mortem sui filij, & suæ mortis faciendo periculum, ei dolorem multiplicarent. Protinus autem illum quoque multis interimunt vulneribus, eorum infidelitatem & insidias magna voce desilentem. Audiui enim alterum quidem flentem miserabiliter, alterum verò valdè clamantem, & ad vnumquenque ictum grauitè eiulantem, & veluti laboribus concedentem, vt plagas dimitterentur. Atque ipse quidem bonis promissis sic deceptus, miserabilem passus est interitum. Oportebat enim ipsum ex aliorum malis sua diuinare, quòd scilicet mors quidem minimè vitari posset, esset autem potius toleranter ferendā cum expectaretur. Malum enim quod venit præter expectationem, omnino perturbat cum aduenerit. Quod autem est expectatum, cum ad id expectandum parata inuenerit rationem, existimatur leuius, vt quod iam sit meditatū, & effecerit, vt eius aduentus nequaquam sit nouus & alienus.

Vespere enim in cœna, in qua eum præbibendo inuitabant poculis & benignis verbis, volentes ludere ludum sibi consuetum & gratum, (erat autem id, quod ad delectationem agebatur, hominis cædes) mittūt ad eum calicem, vt bibat vni ex suis filijs, cum alterum paulò antè macassent. Ille autem vix quidem accepit inuitus, vt cuius appetitus esset metu mortuus ante corpus. Accepit tamen metuēs. Bibens enim, significabat se necessitate adductum id facere, vt qui violētis ostenderet sonis, id à se fieri præter animi

gir manus barbarorū.

Nota bars baricam ferocitatem.

Mira fraus barbarorū.

Iacula pro uisa minus feriunt.

for. x præ bibat

mi sententiam. Non enim quietè fauces permeabat potus, sed in genis quodammodo restagnans, ad mentum veluti ad vallem aliquam asperam, cum maximo sonitu deuotionis vix peruasit thoracem. Cum sic ergò tandem per vim potum accepisset, mittunt, qui eum interficeret. Erat autem is iuuenis. Nam eis quoque cedes committunt, ab incunte aetate prouocantes eos ad crudelitatem. Ille autem ob ebrietatem bacchico furore percitus, ad tam inhumanum opus magno cõtendit studio, quam ex aetione capiebat voluptatem, risu indicans: & ad iacentem accedens, primum quidem eum ferit in colli vertebris, & cum propter ossium duritiem parum scidisset, protinus illinc quidem tollit enseni: per iacentis autem latus eum transfadigit. Deinde cum rursus in prima vertebræ seisione certius & opportunius percussisset, reuertitur exiliens, manu enseni in aere quatiens. Puer verò præ dolore diu quidem palpitauit & subsultauit, & ciulans volutatus est in sanguine. Tandem autem cum in spiram conuolutus, caput inclinasset ad ventrem, & pedes ad eum contraxisset, vt qui vellet erigi, illa conuersione ad prunas appositas se deuoluit. Cum verò maiore & necessario instar piscis subsiliebat, assidue dolorem, rursus quidem pedibus & manibus necessario instar piscis subsiliebat, assidue erigens partem quæ torrebatur. Cum verò non posset amplius sibi ipsi opem ferre, vt potè quòd vnà cum sanguine excreta essent vires, rogo liquefactus interijt, duobus simul affectus supplicij, nempe enis & ignis.

Die autem sequenti postquam hoc fecissent, ambulantes in solitudine, non recta via, sed aberrante, locaque aspera & difficilia, modo hinc, modo illic obeuntes, altosq; & arduos montes circumeuntes, & per non tritas & confragosas & propemodum iniuas valles pedibus ingredienti, longo remotum spatio vident locum paulatim herbescentem: & cum ex viriditate cõiectassent esse locum aptum ad diuersandum, aut etiam ex istimassent illic aliquos habitare monachos, scopum suum eò conuertunt, tanquam à mari ad portum iter iumentis dirigentes. Cum autem venissent, vident locum, qui nihil erat deterior quàm putarant, nec falsa visione eorum spem fefellerat. Nam & erat aqua in eo copiosa: & antequàm gustaretur, sua visum delectabat puritate. Ori autem allata, paruam arguebat esse visus delectationem, si conferretur cum voluptate gustus: eratq; foenum aptum ad pascendum animalibus. Cum ergò camelos exonerassent, illos quidem liberè dimittunt ad pascendum: ipsi autem statim currunt ad aquam, eam bibentes, se adspergentes, lauantes, & nescientes, vt semel dicam, quomodo vterentur illi liberali & profusa aquæ abundantia.

Dum autem ad eam choros ducerent, & fontem laudibus celebrarent, vident in latere montis quoddam paruam domunculæ vestigium, omnesque vno spiritu eò currunt, cursu alius alium superare contendentes. & cum appropinquassent, circumfusi sunt spelunca. Ea autem erat in ostio paucis extrusa lapidibus, nè, si esset nimis magnus hiatus, feris facilem præberet ingressum. Deinde cum intrò accurrissent pauci & singuli, (non capiebat enim multos) virum educunt specie & habitu venerandum: eumq; ducebant trahentes, nihil omninò conturbatum, & qui neque expalluerit, neque illiberale aut triste aliquid ostenderit aut locutus sit. & cum eum supra quandam petram posuissent, lapidibus (non enim habebant enses) interficiunt scelerati, ridentes & sua voce præana decantantes. Deinde rursus parum progressi, alterum comprehendunt adolescentem, pallidum, macilentum, & qui ad spectu aperta præ se ferebat vestigia abstinentiæ: & ipsum similiter lapidibus interficiunt, multas voces emittentem, quibus agebat gratias, & fatentem se eis debere, quòd qui virtutem sequebatur, è vita eduxissent. Dicebat enim se non parum timere finis incertitudinem, nè mentis fortis lapsus, aut quadam externa necessitas liberæ animi voluntatis mutaret constantiam: vt quæ vel esset persuasa aut coacta alia sentire, quàm quæ apud Deum sunt certa & extracõtrouersiam.

Non multum illinc processerant: & ecce apparet locus quidam herbidus, & multis comatus arboribus: & rursus quàm maxima potuerunt barbari celeritate ad ipsum currerunt. Cum autem appropinquassent, in paruam quandam incidunt domunculam, in qua exercebatur adolescens, cuius magnus & excelsus animus, existimatus est vel ab ipsis barbaris dignus admiratione. Neque enim his ostendere latentia quadam monasteria, & ea ratione mortem effugere, sustinuit. Hoc enim ei polliciti erant barbari. Sed neque in hoc, vt exiret è domo, neque vt omninò tunicam exueret, obediuit: indica-

Iuuenes ex-
ercentur ad
cades faci-
endas.

Crudelissi-
ma pueri
cades.

Cades ve-
nerandi
eremita.

Item alte-
rius.

Adolescen-
tis eremita
in signis cõ-
stantia.

indicare quidem eos, qui poterant latere, dicens proditorem: omninò autem obedi-
re, quicquid per vim cogeretur, pusilli & abiecti dicebat esse animi. Ijs enim qui exer-
centur, dicit oportere adesse magnum & excelsum animum, & non fas esse cedere aut
metui, aut minis, etiamsi id videatur magnum habere periculum. Consuetudo enim fit
via ad maiora: & timiditas, quæ semel didicit dominari, iubet etiam magna bona con-
temnere, atque ad eò ipsam etiam pietatem postremò prodere, quādo metus malorum,
timiditate confectum animum inuenerit.

Si enim nunc, inquit, facillè prodidero liberum mei animi arbitrium, timens nè bre-
uè moriar: quomodò si proponantur supplicia, & minæ intenteur tormentorum, ad
impietatem non facillè transfugiam, cum doloris vacuitatem assueuerim vtili præpo-
nere? Quocircà cum vobis planè denegetur ea, quæ speratis, consequi, nè cunctemini
ea, quæ vultis, facere. Neque enim loca, in quibus viri pij habitant, etsi sciam, indicabo:
sed nec extra ostium vobis iubentibus egrediar, neque vestem exuam, vt me quis ad-
huc sentientem, & mei liberi arbitrij compotem, cernat nudum, & contueatur corpus,
quod in hodiernum vsque diem meis non est conspectum oculis. Post mortem autem
in me non sentientem faciat deinceps vnusquisque, quod velit. Eorum enim qui faci-
unt, crudelitatis, sed non eius qui patitur, animi est ea reprehensio. Intus enim mori-
ar indutus, vt constitui, neque faciam quidquam præter sententiam, me ipsum pro-
dens vt mancipium: & in hac cauea, in qua decertavi, potius interficiar, & erit mihi se-
pulcrum hæc domuncula, quæ prius virtutis sudores, & strenuitatis ac probitatis nunc
accepit sanguinem. Sic eum liberè loquentem cum non tulissent scelerati, sed aduer-
sus generosum eius animum essent accerrimè commoti, tot eum plagis interficiunt,
quot potuit eius corpus capere. Vnusquisque enim volens suam iram in eum re ipsa
ostendere, non existimabat priorum enses sufficere ad vindictam, nisi cum ipse quo-
què suum gladium sua manu tinxisset, sic indignationem suam posset consolari. Cum
plures itaque mortuum quàm viuum illum magni & excelsi animi virum iam sauciâs-
sent, ita recesserunt, animis ægrè ferentes, quòd non ad maius supplicium eis sufficis-
set corpusculum.

Post eum autem tres nobis occurrunt, ingredientes per solitudinem, qui adhuc fer-
uentem eorum iram paululùm sedârūt: vt qui eorum in illum furoris defectus supple-
uerint. Quomodò enim agrestes feræ, aut canes venatici, si ostensa solùm fuerit præda,
& euaserit, ad maiorem prouocantur insaniam, quòd eam non fuerint consecuti, &
quod rursus inciderit, maiori studio persequuntur, secunda cautioe priori medentes
ludibrio: ita ad eos, qui apparuerant, currentes, eòdem spirantes scelerati, cum enses
strinxissent priusquam appropinquarent, cum tanta in ipsos processerunt crudelitate,
cum quantà si ipsum accepissent, qui eos irritauerat. Cum autem nondum enses in vagi-
nas misissent, sed nudos manu tenerent, calidoque & exhalanti sanguine inquinatos, in
eo loco, in quo ambulabāt, vident posita duò monasteria, non ex aduersò quidem iti-
neris, sed ex obliquo ad alteram manum. Erat autem, quod inter se inuicem quidem in-
tercedebat, spatium, triginta stadia: inter eum verò locum, in quo eramus, quindecim.
vnumquodq; tanquam à centro ad circuli lineas, quæ sunt in circunferentiâ, pari men-
sura distantia. Diuisi itaque processerunt, dimidia pars ad vtrunque eorum, tota præda,
quam collegerant, in regione relicta cum iumentis. Et eos quidem, qui erāt ad austrum,
quomodò interfecerint, aut quosnam, nequaquam cognoui. Ex ijs autem, qui erant ad
clima boreale, postquam iam propè accessissent illum, qui ex multo cursu tela in pha-
retris sonantia ienserat, & fugere coeperat, ipsi arcus intendentes multis iaculis trans-
fixerunt. Deindè cum ipsum, qui pronus ceciderat, comprehensissent, non sinunt eum
mori cum ijs solis, quæ prius acceperat, vulneribus: cum tot haberet plagas, quæ ad id
sufficerent: sed cum adhuc spirantem & animam agentem supinum conuertissent, sta-
tim dissecant à pube ad thoracem: respirantia autem per dissectionem viscera, & late-
ribus circumfusa, contis vtrinque conturbabant, donè ea quoquè dilacerauerint pri-
usquam recederent.

Post hæc autem ego quidem aufugi, vt prius dixi: filio autem tuo quidnam factum sit,
nescio. Nam eum quidem viuum reliqui, sed qui de vita nequaquam bonam spem con-
ceperat propter mortem, de qua susurratum fuerat. Cum hæc ego audiuissem, & no-
cturnam haberem visionem in auribus resonantem, (In somnis enim legebam episto-
lam,

lam, quæ ab aliquo ex familiaribus nupèr mihi data fuerat. Quæ quidem priusquam explicaretur, ita habebat in plicatura: Domino meo post Deum & patri, beatus Theodulus) quonam modo oportebat meam tunc affectam esse animam, ô fratres, si modò adhuc habebam animam? Cor mihi desiderabatur, viscera ditellebantur, vires dissoluebantur: sudor, vt semel dicam, distillabat totis membris, cum audiuissem nuncium somnio conuenire, qui mihi non ampliùs faciebat dubiam aut ancipitem mortis suspicionem: sed potiùs confirmatam duobus testimonijs, somnio, inquam, & significationibus eius, qui fuerat conseruatus. Quid deindè sequitur? Cùm ipsa vox iam mihi esset extinguita, neque stebam, neq; poteram lamentari, sed ad eum solum fixis adspiciebam oculis, donèc quædam mulier ex ijs, qui illic erant, cuius etiam filius ab eis fuerat interfectus, (Is autem erat, quem quæ præcessit oratio, significauit fuisse insignem, propter magnum excelsumque animum) me recreauit, & vt me à vehementi dolore colligerem, effecit. Postquam enim illa intellexit interfectum esse filium, & aduersus eos, qui interemerant, strenuè decertasse, a ctione ipsa quoque in eum suam ostendit cognationem, vt quæ vera ac germana illius mater apparuerit: & cum se splendida veste protinus induisset, & ad lætitiã totum mutasset habitum, manus in cælum extendit, & ad Deum Seruatorem tales voces emisit:

Exemplū ad
mirandē in
fœmina cō
stantiã.

Tibi Domine commendauit filium, & est mihi saluus nunc & vsque in secula. Tibi credidi adolescentem, & mihi fuit custoditus verè saluus & inuulneratus. Non enim quòd sit mortuus, neque quomodò vitã finièrit reputo: sed considero, quòd omnis peccati effugit periculum. Non quòd corpus sit sauciatum, & mortem acerbam sustinuit: sed quòd puram animam & nulli reprehensionì affinem illinc tulit, & spiritum immaculatum tuis commẽdauit manibus. Ego cedes, brauia numero: ego plagas, tot esse coronas censeo. Atque vtinam tuum corpus plures plagas cepisset, ô fili, vt tibi ex coplures accederent mercedes. Hinc quòd te conceperim, reddidisti mercedem. Hinc meremuneratus es propter dolores, quos ego sensi in partu. Hinc mihi dedisti honorem propter educationem. Quid ergò: Non me quoque es accepturus participem præmiorum? Communis enim fuit labor vtrisque. Tu decertasti, & ego sum quoque tibi particeps certaminis. Tu certasti, & ego tuo gratulor certamini. Tu irã resististi barbaricã: ego autem resisto naturã tyrannidis. Tu mortem videlicet contempsisti: ego autem viscera despicio. Tu cedis dolorẽ tulisti tolerabiliter: ego cum mihi lanientur viscera, fero tormenta. Mea, quæ sunt tuis æqualia, & non inferiora, tu vincis acerbitate doloris: ego autem supero longitudine temporis. Nam etsi tibi valdè magnum dolorem mors attulerit, vna tamen hora mors præterijt. Ego verò longum traho dolorem, & eum moderatè fero, philosophans & certò sciens te apud Deum vitam viuere, in quam nullus cadit interitus. credo fore, vt mea illic curetur senectus, quãdo mihi quouis modo confractum fuerit hoc vas testaceum, & ad id, quod illic est, auum profecta fuero. Beata ego in matribus, quæ Deo talem exhibuerim athletam. Rursus quoque ego beata. verè confido enim fore vt deinceps glorier, cum tu in Christum fueris resolutus, & vnã cum eo futurus sis perpetuò, & deliciarum, quæ nunquam desinunt, sis particeps.

Hemero-
dromi.

Hæc ego audiens, erubescēbam quòd tam molliter & tam pusillo animo ferrem casum pueri, & mihi esset minor virtus animi, quàm sceminæ, & eorum qui aderant, me mouebat verecundia. Deindè illam quidem admirabar: meipsum autem irridebam, vt qui egregiè illius mulieris verba acciperem, perindè ac meï sugillationes: & illius moderationem, meam iudicã infaniam. Nam cum existimãssē me iure posse cum Deo conqueri propter ea, quæ passus fueram: tunc rectè cognoui me esse passum, quòd mulieris exemplo didicissē, esse cuiusvis mali insultum tolerabilem. Visum est autem consilio eorum, qui Pharan incolebant, postquam audiissent, quæ renunciata fuerant, non præterire silentio, id quod ausi fuerant, sed hoc significare Regi Barbarorum. Et ad eum quidem mittunt duos ex ijs, qui apud ipsos vocantur Hemerodromi, accusantes quòd inita infregissent fœdera. Sunt autem adolescentes, ephēbis paulò ætate maiorēs, barbæ propemodum primam emittētes lanuginem, qui his rebus inseruiunt, & nihil ferunt præter arcus telaque & iacula & silices. hæc enim eis in via sunt ad vitam vitilia: illa quidem venationem, hi verò ignem præbentes ad coquendum. lignorum enim & stipularum est eis vtiquè magna in omni loco copia, cum nullus, quæ nascēbantur, secaret in solitudine.

Cum

Cùm ij autem illam viam conficerent, nos egressi sumus ad éfferenda corpora: & cùm accessissemus, inuenimus eos, qui quinque antè diebus interempti fuerant, nihil passos ex ijs, quæ verisimile erat passurum esse mortuum, qui vno antè die esset mortuus: non malè olentes, non putrefactos, & nihil laesos ab ijs, quibus innatum est vt perdant, à carniuoris, inquam, auibus, aut feris agrestibus. Tanto autem antè tempore eos fuisse interfectos, dixit filius Megadonis. hoc enim erat nomen Senatori, qui à Barbaris fuerat interemptus. Erat verò, qui occisus erat in Bethrambe quidem, Proclus: Hy-patius autem, qui in Geth. Isaac verò, qui in monasterio Salaël. Macarius autem & Marcus, qui fuerunt occisi in ea, quæ est extrinsecùs, solitudine. Benjamin verò in ea, quæ est extra Elim. Eusebius autem in Thola, & Elias in Aze. Porrò autem ipsorum quorùdè duorum alterū inuenimus, qui multa vulnera habebat lethalia: sed adhuc viuere & spirabat. Quem quidem cùm portássemus, in cella deposuimus, conuersi ad sepul-turam aliorum corporum. Cùm autem ad ipsum redissemus, viuum quidem non ampliùs offendimus: apud hydriam autem inuenimus iacentē iam mortuum. Nam cùm omninò siti laborásset propter inflammationem vulnerū, postquàm bibit, cecidit pronus in genua, in hoc habitu eum mortuum relincente anima. Cumq; ei vt cæteris iusta fecissemus, egressi sumus, vt sciremus quidnam significaretur à principe Barba-
Corpora sanctorum extincta prorsus ille laesa.
Nomina occisorum.

Iam autem nobis Pharan ingredientibus, aderant qui missi fuerant, ab eo afferentes literas, quæ & pacem confirmabant, & ad se venire iubebant eos, qui affecti fuerant iniuria: & maximè eos, qui attinebant ad capriuos adhuc viuentes. Quòd si quis etiam vellet sumere pœnas de ijs, qui occisi fuerant, dicebat se esse paratum dare auctores ad supplicium. Quinetiam se profitebatur omnia daturum spolia ijs, ex quibus prædæ actæ fuerant. Nolebat enim soluere leges pacis, vt qui lubenter esset cum eis confœderatus, propterea quòd ex ijs vtiquè accepisset solatiū. agnoscebat enim eis non paruum affer-re emolumentum, quod cum eis intercedebat commercium, vt qui in suæ egestatis ne-cessitatibus apertè adiuuarentur eorum abundantia. Cùm dona itaq; parásent, & le-gatos constituisent tanquàm ad renouandam pacem, quæ iam dissoluta fuerat, die se-quenti & ipsos emittunt, & nos qui bona vtiquè spè eramus venturi. Octauo autem die ambulantes (duodecim enim diebus iter conficiebatur) aquæ penuriâ laboraui-mus, magna que nos sitis vrgebat necessitas: mors que deinceps sperabatur, quæ sem-per assideret inopia. Dicebant autem vtiquè propè esse fontem ij, qui locorum habebant experientiam: id que multos solabatur laborantes, futuri expectatione, quæ malo præ-senti medetur. Currebant itaque multi ante multitudinem, properantes inuenire il-lud quod quærebatur, & desiderantes eo securè frui, cuius laborabant inopia, alius aliò conuersi, prout vnumquenque ducebat spes assequendi. Deindè etiam oculis confi-derantes, firmo fixoque obtutu procùl intuebantur, oculorum lumine tanquàm lucer-na id, quod latebat, indagantes. Ibam autem ego quoque, paulatim sequens eos, qui præcurrebant, vt alij quidem fortassè dixerint, qui præ senectutis imbecillitate non pos-sent eos assequi, qui magis valebant viribus: vt ego autem dico, qui nollem nimium inordinato pede facere iniuriam honestati & grauitati morum. Adhuc enim valebam viribus, necessitate ad id quod vrgebat, magis animi impetum impellente, quàm natu-ra ei insitum fuerat.

Exaduersò autem mei itineris erat fons positus: latebat autem in medio cuiusdam collis. Ijs itaque, qui ex vtraque eius parte dispergebantur, semper relicti, pergebam in medio eius, quæ hinc aut illic futura erat, inuentionis, coniectans me non procùl ab-futurum. Cùm verò me paululùm inclinássem, quando accessi ad dorsum collis, & pri-mus vidi fontem, & barbaros multos ei circumfusos: & cùm sic in immanes incidissem hostes, neque conturbatus sum eo quod acciderat præter expectationem, neque ma-gno fui timore affectus. Sed cùm essem medius inter timorem & gaudium, de eo quod euenerat, me tali solabar consideratione. Aut enim, dicebam, me apud ipsos inuentu-rum filium, & prompto & alacri animo cum ipso seruiturum, seruitutis molestiam le-uans voluptate adspèctus: aut omninò esse interimendum, & sic esse liberandum à gra-ni, quæ me premebat, molestia. Sed ij quidem exiliētes, ad me permixtìm accurrerunt: cum que me comprehendissem, qui tanquàm mutus stabam, vt potè cogitabundus, in-humanè trahebant. Qui autem ad inquirendam aquam mecum missi fuerant, cùm se-
Princeps Barbarorū paratus est vlcisci necem sancto-rum viro-rum.
logantia

vidissent ab ipsis nondum fuisse conspectos, sensim conuersi, clam statim redierunt, pronos non secus ac serpentes se per terram trahentes, & sic se fuga subripietes. Ego verò etsi ab eis vincirer, traherer, conuellerer, (Quid enim non graue patiebar?) eorum quidem neque vllam ducebam rationem, neque vllum sensum accipiebam: sed tota mente versabar in inquirendo filio, illumque oculis scrutabar, in omnem partem circumspectans, sicubi viderem eum qui desiderabatur.

Barbari ver-
tuntur in
fugam.

Cùm hæc autem fierent, non multum tempus præterijt, & ecce ex nostris copijs aderant viri bellicosi. Qui cùm super tumulum sublimes apparuissent, magnam perturbationem attulerunt barbaris. Postquàm enim clamore significarunt aduentum, nullus fuit qui in loco manserit: nudus autem totus locus repente ostendebatur, qui paulò antè plenus erat corporibus. Salutè enim consulere festinans fugiebat vnusquisq;, secum nihil valens accipere: tantusq; timor eorum, qui apparuerant, ex tanta securitate eis irruit, vt nec ad persequentes quidem se omninò conuerterint, dubitantes nè comprehenderentur: putarent autem se habere, qui retrò semper sequerentur, & qui strictos haberent gladios, & verberarent aliquos, & multos de medio sustulissent, & suam perturbationem esse existimarent aduentum aduersariorum: donèc longum fugæ spatium eis concessit, vt respirarent, præbens facultatem circumspectandi, & videndi eos

Effectus ti-
moris.

qui persequerentur. Efficit enim merus, vt quæ sunt continentia, putentur semper maiora, & plura visione apprehendantur, quàm rei habeat veritas, plus quàm capere possint eorum vires, res veluti augente timiditate. Atque illi quidem sic soli fugiebant, illic relictis omnibus, quæ habebant, impedimentis. Qui autem accesserant, cùm ex ijs, quæ inuenerant, magnam accepissent vtilitatem, illic reliquum diei transegerunt. Deindè cùm sequenti die cepissemus ambulare, & quatuor dierum iter confecissemus, in castra peruenimus. Cumque significatum esset aduenisse legatos, ij vocati sunt, vt conuenirent Amanem, hoc enim erat nomen Regi Barbarorum. Ad quem cùm attulissent munera, benignum responsum nacti sunt, & acceperunt prope illum tabernaculum, benigneq; & comiter ab eo sunt tractati: donèc diligens & accurata perscrutatio omnia manifesta reddidit, quæ ad illam iam factam pertinebant incursionem. Atque illa quidem ab eis breui peracta sunt tempore.

Amanes,
rex Barba-
rorum.

Mihi autem cor vehementer palpitabat, & ad nuncium suspensio animo erigebatur: omnis autem sonus cuiuslibet rei, mihi videbatur susurrare famam eius, de quo eram sollicitus: erantque aures paratæ vocum sonis, & mens attendebat eos tanquàm nuncios: spectans, quisnam esset mihi renunciaturus aut vitam, aut mortem filij. Quando autem veniebant non admodum læto vultu, mœstum significari nuncium eorum tristitia coniectans: Non opus est, aiebam, vt loquamini. Calamitatem enim visus nobis renunciat, & etiam ante linguam clamat animi motus, quod dicendum erat sermone, gestu priùs eloquens. Non fallar ergò orationibus, neq; decipiar verbis compositis ad persuadendum, non enim attendam sermones, qui possunt omninò figurari ad probabilitatem, cùm in ipso vultu videam animi perturbationem. Hoc est enim aperta illius imago, vt quod exprimat internam eius affectionem, non secus ac speculum. Neque enim potest ille vultus lætitiã ostendere, qui concidit mœrore, & plenus est tristitia. Aut ergò citra fictionem dicite verum mihi roganti, aut scitote vos hoc vestris iam dixisse vultibus, sicut etiam dixi antea. Quid enim prodest verbis paululùm consolari eum, qui cruciatur: postea autem maiori afficere molestia, quando quod angit, verum deprehensum fuerit?

Vultus, ani-
mi imago.

Cùm itaque iureiurando frequenter affirmassent, non esse mortuum Theodulum, viuere autem venundatum cuidam in ciuitate Eluza, consulebant vt irèm in ciuitatē dicebant enim me illic inuenturum filium. Sed ne sic quidem dolorem vel modicè curarunt. Quid tum enim, cogitabam, si viuit, & maior quidem metus mortis est dissolutus: seruit autem venundatus, & nè mecum viuat, est prohibitus? Non facit enim omninò purã voluptatem necessitas, quæ impedit appetitionem liberi arbitrij, & animi libertatem retinet aliena voluntate. Postea tamen profectus sum ad eam, quæ mihi significata fuerat, ciuitatem, cum duobus, quos mihi dederant, vię ducibus. In via autè quidam nobis occurrit adolescens, qui sequebatur animalia, quæ onera portabant. Is autem me priùs viderat in castris, & quæ ad me pertinebant omnia, accuratè didicerat. Is cùm fuisset Eluzæ, & quæ de filio meo dicebantur, audijset, quod scilicet captiuus abductus

Eluza ciui-
tas.

Liberum
arbitrium.

abductus esset à barbaris, ei de me significauit: acceptisque literis, veniens eas afferebat tanquam bonum nuncium. Cùm autem me vidisset eminùs, coepit accedere subridens: & ego quoque, cùm virum agnouissem, vbi verò propè fuimus, ipse quidem me læto vultu alloquitur, & dexteram extendens, eam ponè diuertit, & volam manùs applicans humero, epistolam summis digitis extrahit ex pharetra, & eam mihi reddit, filium meum nuncians viuere, & hortans vt essem bono animo, & non perindè, ac si esset seruus, spem haberem bonis vacuam. Nam is qui emit, inquit, est sacerdos Christi sacramentorum: & filius coepit quidem ipse quoque esse in ordine sacro, vt cui sint credita prima munera adituorum, magnam autem mox futuri profectùs spem ostendit, vt qui breui tempore magnam virtutis dederit periclitationem, & morum bonitate effecerit, vt hoc omnes statuerent. Ego autem, vt qui essem & inops & domo carens, eum benignis verbis sum profecutus, & ei bona multa sum precatus: quoniam nihil habebam, quo hominis bonum honorarem ministerium: vniuersum autem permisi Dei prouidentia, & pro inexpectata latitia ei cum lachrymis egi gratias, qui mihi, vt erat verisimile, coepisset soluere ingentem calamitatem, & veterem reddere prosperitatem.

Postquam autem veni in ciuitatem, primùm quidem sanctum templum quaesivi, tanquam causam bonorum, & ei cum, quem par erat, honorem tribui, solum rigans lachrymis, & implens Dei aedem vocibus lamentationum. & illinc deductus, veni in domum, in qua manebat filius, multis precedentibus, & mei aduentùs felicem nuncium significare studentibus. Nouerant enim omnes ex fama, quæ præcesserat, me esse, qui vulgò iactabar, patrem pueri, qui apud ipsos fuerat venundatus: nec vllus erat, qui non vultu signa gaudij præ se ferret. Vnusquisque autem cùm tanquam suum vidisset, de quo omnis spes periérat, hilari vultu exilientes, se mei animi affectioni cõsentire ostendebant. Postquam autem ianua appropinquauimus, eum eum vocassent, & me venire dixissent, ducunt salutaturum. Cùm nos verò alter alterum ego & ille vidissemus, neq; lætari, neque admirari primùm coepimus, sed ambo potiùs lamentari, vultus lachrymis inquinantes, & similiter vestes, quæ tegebant pectora. Et ille quidem accurrit non admodùm cognoscens: eram enim & capillis & veste sordidatus, ita vt nõ possem facîle cognosci. Ijs tamen qui renunciauerant, vt videtur, potiùs credens quam oculis, venit passis manibus, vt mihi vehementi animi imperu circumfundendus. Ego autem, etsi multi essent circa eum, ipsum agnoti protinùs, vt qui adhuc eandem haberet vultùs figuram, quæ assidua eius meditatione apertè erat meæ impressa memoriæ: & cùm non potuissem continere gaudium, mihi repentè dissolutum fuit robur corporis: & cùm cecidissem, hianti ore humi iacebam, existimatus à nonnullis esse mortuus. Diuturno enim mœrore, nisi quòd respirabam & videbam, à mortuo nihil omninò differerebam. Cùm me autem comprahendisset & esset complexus, qui defecerat, animum vix mihi restituit, fecitque vt cognoscerem quis essem, & vbi essem, & quemnam meis cernerem oculis. Eum ergò vicisim complexus, eisdem excepi nexibus, insatiabiliter diuturnum explens desiderium.

Deindè ad loquendum conuersus, ego me excusabam, & persuadere volebam, me fuisse authorem omnium, quæ senserat, malorum: vt qui eum eduxissem extra patriam, & eum fecissem incolere regionem, quæ continenter diripitur: & verè erat ita, vt dicebam. Quando enim vnquam eam, quæ genuerat, incolens, aliquid deprecandum sensisset, cùm ex omni parte in pace ageret, & nullum haberet eiusmodi merum insidiarum? Valeant, qui, quæ sunt in fatiis, opinantur esse inuitabilia, & ex fato ijs, qui patiuntur, imponunt necessitatem. Post hæc rogabam, vt mihi narraret quæ ei acciderant eo tempore, quo fuit apud barbaros. Neque enim ampliùs molesta erat enuntiatio, cùm præterisset iam periclitatio. Nam quomodò post morbum sanitas, & curatio post vulnera lætificat, & non afficit molestia: ita etiam rerum tristium narratio post liberationem, vel maximam habet voluptatem, quantum priùs dolorem habuit experientia.

Ipse autem cùm grauem è profundo gemitum edidisset, Quid iuuat, inquit, ò pater, eorum quæ sunt molesta, reminisci? Solet enim officere recordatio, vt eius qui passus est, recrudescant vulnera, etiam si auditorum aures fortè demulcet, alienis aliòquì malis delectationem afferens. Sed quoniam scio fore, vt nequaquam cesses, donèc ea, quæ desideras, tibi scire licuerit: admirabilem enim cumentum meæ salutis, vis efficere argumentum

Obserua
Christiani
morem pri
mò tem
plum ad
eundi in
itinere.

De rebus
omnibus
Deo gratias
agere.

mentum glorificationis, quomodo soles de rebus omnibus Deo agere gratias, audi, magni animi virtute tuos implens spiritus, nē ad asperos & difficiles casus eorum, quae euenerunt, ipse quoque miserabiliter fractus paternis uisceribus, me quoque flectas ad luctum & lachrymas, & eiulatus lamentationis confundas orationem: ut potē quod luctus saepe uocem interrumpat, & non sinat quempiam ea, quae uult, lingua narrare libera. Atque magnam quidem actus partem omnino uobis aperte narrauit post fugam

* Megadonis.

Narrat
Theodulus
quid de ipso
barbari
deliberauerant.

Quae autem post fugam illius euenerunt, necesse est, quoniam tu hoc mihi iubes, dicere. Visum fuerat barbaris, ut dixit, (omnino enim dixit ille) nos mactare: & quae pertinent ad sacrificia, iam uesperē parata erant omnia, ara, ensis, libamen, phiala & thus. Summo ergo manē certa erat mors, nisi Deus erat prohibiturus, sicut certē prohibuit. Postquam autem ille, cum me suam non celauisset fugam, aufugit, & propter longum uia spatium, & quod incerta esset persecutio, dubium esset an eum possem assequi, quod non solum tempus (erat enim uespera) usque ad manē, esset sufficiens terminus ei, qui fugeret: sed etiam itineris incertitudo faciebat, ut nescirem quonam modo possem eum persequi. Quis enim est tam egregius simul inuestigator, & tam bona coniectura praeditus, ut in tanta latitudine solitudinis, itineris inueniat uestigia? est enim tota aspera & lacunosa, & quae nullum omnino ostendat uestigium quod acceperit. Cum haec ita se haberent, ego pronus iacebam, uultum quidem humi defigens, propter angustias autem afflictionis mentem sursum erigens, & sic Deum uniuersum sensim & apud me rogans, ut potē quod nihil exiis, quae ad hanc uitam pertinent, ad nullam rem uilem me posset deducere & attrahere, propter celere necessitatem: sed efficeret, ut essem potius sobrius & uigilans, & soli Deo mentem adhiberem, & a spe in eum, pendērem.

Precatio eius
ad Deum.

Dan. 3.

Esther 15.

Quocirca dicebam: O Domine & Deus, qui solus es opifex uniuersae, quae cernitur & quae mente intelligitur, creature: habes in manu tua corda eorum, quae es fabricatus, & conuertis saepe ad misericordiam, ferociam impetus alieni a ratione, quando uolueris iusto & rationi consentaneo iudicio, eos qui tuae potestatis sententia morti traduntur, conseruare: qui sedas iras ferarum agrestium, quae profiliunt ad humana corpora deuoranda. Qui uim ignis hebetasti, & solo nutu tuo pueros tuos illaesos conseruasti, & eorum pilos & colorem arcana tua & admirabili potentia flamma reddidisti potentiora: tu me quoque serua rex Christe, qui nulla spe nitor auxilij, qui mox inimicorum iudicio sum uita priuandus, qui (ut est uerisimile) iam sum mortuus: & nē permittas o Domine, ut meus sanguis sit libamen daemonibus, neque mearum carnum nidore latificentur mali spiritus. Statuerunt me astro sacrificare matutino, quod cognomen accepit ex uitio libidinis. Sed nē permittas Domine, ut corpus meum, quod in hodiernum usque diem castum est conseruatum, sit hostia daemonis, qui cognomen accepit ab intemperantia. Muta autem cor ferinum ferarum uerē immanium ad clementiam & mansuetudinem, qui mutasti iram in Esther inflammatam Assueri, regis Mediae, & eius inimitem animum conuertisti ad misericordiam. Serua animam, quae tibi seruire proposuit. Redde me patri seni & tuo famulo, filium rudem malorum, & qui, quod ad propositum attinet, sum pius Dei cultor futurus. Non enim propter metum periculi hanc nunc incipio confessionem, ut uideatur promissum rependi pro salute. Certaminis enim necessitatem anticipaui libera mea cogitatione. Ostende fidem esse ad salutem pedibus perniciorem, & tuam spem esse quamuis fuga tutiorem. Effugit mortem is, qui mecum erat manē sacrificandus, & fuga sibi salutem peperit. Ego autem mansi, expectans quod tibi uideretur, & sum in manibus inimicorum, tuo confidens auxilio. Ille suis pedibus, ego tuae credidi potentiae. Nē sit diuina expectatio ad salutem infirmior spe corporis. Conseruatus est ille, qui tenebris usus est ad fugam, & rectē quidem sit conseruatus. Ad me iam peruenit lux diei. Tu deinceps me conserua tua sapientia, qui uiuis lucem largiris ad tua exequenda praecpta.

Me sic orantem cum acerbis lachrymis, manē insomnem occupauit. Cumque respexissem, uidi iam luciferum prodeuntem ex horizonte. Surgens autem ab eo loco, in quo iacebam, sedi, manus meas complicans genibus, & faciem super ea inclinans, sinum implebam lachrymis: & rursus corde clamabam ad eum, qui me poterat eximere, intentia uis spiritus: Mirifica, dicens, mecum Domine tuam misericordiam, qui
solus

solus habes vitæ & mortis potestatem, sicut mirificasti cum sanctis, qui olim constituti fuerunt in necessitate, & liberati fuerunt ab omni afflictione: vt nos habeamus fiduciam te inuocandi, & confidendi, fore vt liberemur ab ijs, in quibus sumus malis, cum illos habeamus tui exemplar auxiliij. Tu redemisti Isaac qui iacebat ad ipsam aram occisionis, & patrem, qui tincturus erat ensẽ sanguine, sono vocis retraxisti. Tu Ioseph eripuisti à fratrum dextera, quæ cadem moliebatur: & rursus cum ei paratæ fuissent infidiæ, ab iniustis liberasti vinculis & custodia, & post longum luctum patri reddidisti regnantem. Tu huius patrem Iacob redemisti à necessitatibus, cui frater similiter inuidebat tyrannidem. Tu cum duos pueros mortuos oratione prophetica è lecto fecisses surgere, præbuiisti viduis matribus. Tu ipse, ô Domine, in quem non cadit mutatio, qui hæc diuina virtute fecisti admirabilia: Tu quoque me nunc exaudi, & largire viuum patri eum, qui te altissimum suum duxit esse refugium, & solueluctum, qui superat omnem consolationem: & da ijs, qui norunt nomen tuum, vt admirentur vim tuæ potentia, ô rex maximè celebrande.

Cum ego autem in his essem, surgunt repleti tumultu, vt potè quod sacrificij tempus præterisset: iam enim sol lucebat super terram: & cum non inuenissent alterum, neque scirent quidnam eo factum esset, me interrogarunt. Postquam autem respondi me nescire, cum essem apud eos, siluerunt, & neque minati sunt, neque ostenderunt vlla signa iracundiæ. Tunc quietus ac compositus fuit mihi spiritus, & Deo benedixi, qui non despexerat meum humilis orationem. Me autem deinceps subijit audacia & fiducia, cum Deus omnino hæc mihi concessisset: cumque iuberent vt nefarijs vescerer, contradixi: & luderem cum mulieribus, non parui imperantibus, donèc venimus prope terram, quæ habitatur. Tunc enim cum nescio quid communiter consultassent, introducunt in vicum, qui dicitur Subaita, & ijs qui illic erant, significant se me velle vendere. Cum autem nihil agerent, sed re infecta sæpè reuersi essent, vt potè quod nullus vellet dare plus quàm duos aureos, tandem vbi eduxissent, & vt nos illis erat, nudum ante vicum statuissent, ensẽ collo meo imponunt, si nullus me emat, dicentes se me statim interfekturos. Ego autem ijs, qui ad emendum veniebant, supplex eram, manus extendens, vt darent quantum petebant barbari, & nè viderentur parci, cum precium darent humani sanguinis, dicens me esse precium propediẽ redditurum, & ei qui emisset, lubenter, si vellet, esse seruiturum, confitens eum esse dominum etiam post redditum precium, qui meam vitam emisset. Quidam itaque meum miserus clamantis & lachrymantis, vix tandem me emit: & ex eo hic, vt vides, emptus sum, vt multa dicam breuiter. Video enim te perturbatum, & non longè abesse à lachrymis, & esse planctu confusurum gaudium. Hæc quidem sum passus, pater, & passus, fui liberatus. Te autem deinceps Deum glorificare conuenit pro mea hac inopinata, & quæ præter spem & expectationem reddita est, salute.

Vide morem barbaricum.

Sed tu quidem, dixi, ô fili, innumerabilia tolerasti pericula, & multas sustinisti mortes expectatione, etiam si Dei gratia eius effugeris periclitationem. Idem enim est, mortem verè sperare, & eam discere experientia: mitto dicere, quod etiam grauiorem.

Non enim tantum affert dolorem dissectio, quantum, quæ eam præcedit, expectatio, quæ sensum doloris longo quodam metu extendit, & facit vt verè maneat, quæ speratur, molestia. Ego autem in tempore illius afflictionis os meum ad Dominum aperui, & continentia & alterius malorum perpeffionis professus sum austeram seruitutem, si te viuum solūmodo recipere, & audiui vocem dicentem: Stabiliet Dominus, stabiliet verbum quod egressum fuit ex ore tuo. Non oportet autem, ô fili, transgredi professionem, nec eum fallere, qui diuino responso confirmauit promissum.

Votum sub conditione.

Cum sic bonum finem votum acceperit, ego quoque ô pater, inquit puer, tecum prompto & alacri animo laborem suscipiam, & promissi ero socius, quandoquidem fui gratia quoque particeps, & beneficij maximum percepi fructum. Nam tu quidem luctum, ego autem mortis euasi periculum: cum etiam vniuersum à Deo in tuam gratiam factum sit. Si enim Iepthe, qui pro consequenda in bello victoria votum fecit, inseruit filia, sui cade & sacrificio, dans seipsam futuram hostiam propter conseruationem patris existimationem: quisnam ego fuerim, si non velox & præcurrens sim debiti paterni exolutor? idque cum sim Deo redditurus debitum, qui scit exolutionem rursus

Iudic. 11.

rursus secunda rependere gratia: & quod redditur debitum, non accipit tanquam debitum: sed hoc accipit fœnori, & se confitetur debere exolutionem in remuneracionem grati animi debitoris: qui semper quidem profundit gratias, & se semper scribit esse debitorem ijs, qui fœnori accipiunt beneficia: & eorum omninò reddicionem, reputat liberalitatem & munificentiam: vt & semper incipiat benefacere, & tanquam debitor referat gratias. Quamobrem cum me in exoluendo promptum socium haberas pater, incipe reddere. Omninò autem Deus, qui nostras nouit vires, conuenienter eis exiget debitum: nec maiores postulabit labores, quam possit robur præstare, naturæ sciens imbecillitatem. Ego autem his quoque verbis sum precatus: Os, ô fili, detur exire ad opus, & in rebus conspici: vt & promissum suum finem accipiat, sitque votum efficax, & merces consequatur labores. Hoc est enim finis & terminus vniuersi operis, quod fit ex Deo, vt obsignentur actiones remuneracionibus, & certamini corona ferant testimonium: quandoquidem quæ digna datur merces, solet esse argumentum, quòd sit opus probatum, & sunt præmia certum testimonium decertationis. Sed hæc quidem sic habent.

Humani-
tas episco-
pi.

Eorum autem, qui illic erant, verè pius & religiosus Episcopus cum nos diù curasset, & à priori afflictione nos non parùm recreasset, rogabat vt nos apud eum maneremus, benigneque pollicebatur, se nostri curam habiturum in omnibus. Nè videretur autem vim afferre, quòd reputaret precium datum pro filio, nec nimis iure domini exigere vt maneremus, permittit vt faceremus quicquid videretur ex nostra animi sententia: in hoc solo in nos exercens tyrannidem, quòd sacri ordinis iugum vel inuitis nobis imposuerit. Nos enim reputantes onus ministerij, ægrè ferentes desolebamur, vt quod nostris esset viribus superius, & vix solis sanctis cõueniret, quòd ad vitæ gerendæ rationem attinet. Nam illis quoque visum est graue, & vocati, confessi sunt dignitatem esse maiorem, quàm vt eis conueniret: & Deo contradicebant, producentes suam indignitatem, & recusabant ordinationem, causantes imbecillitatem, etsi omnibus, qui nunc sunt, essent ad munus aptiores, & ex rerum honestarum exercitatione maiorem in colendo possent habere ad Dominum fiduciam. Ille autem dicebat munus conuenire laboribus, & certaminis perpeffionibus dabat mercedem, vt putabat, dignitatem. Volentes autem discedere, & domum proficisci, liberali viatico profecutus, vt potè quòd longa esset via, & vt Dei gratia nos comitaretur, precatus, quæ deinceps nobis pacè conciliaret, sic dimisit: cum nec de dominio se arroganter iactasset, vt aliquis fortasse alius, eius quem emerat, autoritatem prædicans: sed etiam quod videbatur fuisse infortunium, leuasset multa consolatione: & opinionem insolentiæ, vitasset moderatione. Mihi autem hîc desinat oratio, vbi rerum grauium cessauit periclitatio, quæ Dei gratia post multam afflictionem, lætioris vitæ præbuit principium: Qua detur nobis omnibus frui & nunc, & in futuro seculo, virtute & bonitate sanctæ & consubstantialis Trinitatis, Amen.

Sancti viri
vt se sacer-
dotio indig-
nos putã-
runt.

VITA, ET INSTITVTIO SANCTI PATRIS
NOSTRI IOHANNIS CALYBITAE, HOC EST,
*qui sub tugurio habitabat: Authore Simeone
Metaphraсте.*

15. IANVAR.

Iohannis
Calybite
parentes &
patria.

TRI iusti & perfecti vitam, honestè, purè & cum virtute aeternam, vobis qui concordēs in hunc locum cõuenistis, narrare in animo habeo. Vixit enim ille temporibus nostris, Qui cum huius vitæ negocia singulari sapientia, & in Christum fide ac pietate contempseret, caelestia bona consecutus est. Res ipsa cuiusmodi sit, narratione hac explicabitur. Fuit in vrbe Roma vir quidam valdè diues, & dignitate illa præditus, qua ij sunt, qui exercitus ducunt. Nomen viro illi erat Eutropius: eius autem coniunx, Theodora vocabatur. Is habuit tres filios, è quibus duo civilibus magistratibus ab ipso occupati erant. Qui verò natus erat minor, Iohannes